ئاسىيا كىندىكى

ASIA CENTRAL TIMES

亚洲中心时报

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ ئورگان گېزىتى . « ئاسىيا كىندىكى » گېزىتى ئىدارىسى نەشر قىلدى .

مەملىكەتلىك نومۇرى : CN65 - 0073 / D ، پوچتىغا يېزىلىش ۋاكالەت نومۇرى : 145 — 57

ئىدارە باشلىقى ، مۇئاۋىن باش مۇھەررىر ئۆمەر ھېمىت · 1998 - يىل 3 - ئاينىڭ 12 - كۈنى (ئومۇمىي 347 - سان)

تۇرپان ۋىلايەتلىك سىياسىي كېڭەش خىزمىتى كومىتېتى يىغىنى ئۆتكۈزۈلدى

ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى يۈسۈپ ئەيسا يىغىنغا قاتناشتى ۋە سۆز قىلدى

ئۆز خەۋىرىمىز . ئىككى كۈن ئېچىلغان تۇرپان ۋىلايەتلىك سىياسىي كېڭەش خىزمىتى كومىتېتى يىغىنى تۈرلۈك كۈنتەرتىپلىرىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئورۇنداپ 3 ـ ئاينىڭ 10 ـ كۈنى ئاخىرلاشتى . يىغىندا ۋىلايەتلىك سىياسىي كېڭەش خىزمىتى كومىتېتىنىڭ مۇدىرى ۋاڭ تيەنۋېن « سىياسىي كېڭەش تۇرپان ۋىلايەتلىك خىزمەت كومىتېتىنىڭ خىزمەت دوكلاتى » نى بەرگەندىن كېيىن، يىغىن ئىشتىراكچىلىرى دوكلاتنى ئەستايىدىل مۇھاكىمە قىلدى . ۋىلايەتلىك سىياسىي كېڭەش خىزمىتى كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ئارىز ھامۇت سىياسىي كېڭەش شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق 8 ـ نۆۋەتلىك كومىتېتى 1 ـ يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى .

يىغىن مەزگىلىدە يولداشلار سىياسىي كېڭەش ئاپتونوم رايونلۇق 8 ـ نۆۋەتلىك كومىتېتى يىغىنىنىڭ روھى ۋە ۋىلايەت رەھبەرلىرىنىڭ مۇھىم سۆزلىرىنى ، سىياسىي كېڭەش خىزمەت كومىتېتىنىڭ خىزمەت دوكلاتىنى مۇزاكىرە قىلدى ھەمدە يۈكسەك مەسئۇلىيەتچانلىق روھى بىلەن تۇرپان ۋىلايىتىنىڭ ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش، ئىشىكنى ئېچىۋېتىش، مۇقىملىق، ئىقتىسادىي تەرەققىيات ۋە سىياسىي كېڭەش خىزمىتى توغرىسىدا نۇرغۇن ئىجادىي پىكىر ـ تەكلىپلەرنى ئوتتۇرىغا قويدى .

يىغىندا ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ ھاۋالىسىگە ئاساسەن ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى يۈسۈپ ئەيسا، ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەش ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى جاڭ خېيۋ قاتنىشىپ خىزمەتلەرگە يېتەكچىلىك قىلدى . ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، ۋالىي مۇھەممەت رەجەپ يىغىنغا قاتنىشىپ ھەم سۆز قىلىپ ، پارتىيىنىڭ سىياسىي كېڭەش خىزمىتىگە بولغان رەھبەرلىكىنى كۈچەيتىش ۋە ياخشىلاش، سىياسىي كېڭەشنىڭ تۇرپان ۋىلايىتىنىڭ سىياسىي، ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي تۇرمۇشىدىكى رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش، ئىتتىپاقلىقنى ئىلگىرى سۈرۈش، ھاكىمىيەت ئىشلىرىغا قاتنىشىش، ھاكىمىيەت ئىشلىرىنى مۇھاكىمە قىلىش، سىياسىي كېڭىشىش، دېموكراتىك نازارەت قىلىش مەسىلىلىرى توغرىسىدا توختالدى .

مۇئاۋىن رەئىس يۈسۈپ ئەيسا يىغىندا سۆز قىلىپ ۋىلايەتلىك سىياسىي كېڭەش خىزمەت كومىتېتىنىڭ خىزمەتلىرىدىكى ئۇتۇقلىرىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈش بىلەن بىللە يەنە ھەر دەرىجىلىك سىياسىي كېڭەش تەشكىلاتلىرى ۋە ئەزالارنىڭ ئۆز جايىنىڭ ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش، تەرەققىيات ۋە مۇقىملىقىدا ئىگىلىگەن رول ئوينىشىنى تەلەپ قىلدى . ئۇ سۆزىدە مۇنداق ئۈچ تۈرلۈك تەلەپنى ئوتتۇرىغا قويدى: بىرىنچى، 15 ـ قۇرۇلتاي روھىنى چوڭقۇر ئىزچىللاشتۇرۇپ، جوڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىكىدە چىڭ تۇرۇش؛ ئىككىنچى، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسى ئۇلۇغ بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنى چوڭقۇر ئۆگىنىش؛ ئۈچىنچى ، ئومۇملۇقنى ئىگىلەپ، ئەمەلىيەتكە بىرلەشتۈرۈپ . ھاكىمىيەت ئىشلىرىغا قاتنىشىش ، ھاكىمىيەت ئىشلىرىنى مۇھاكىمە قىلىش سەۋىيەسىنى ئۆستۈرۈش لازىم . ئۇ سۆزىنىڭ ئاخىرىدا يەنە ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش ، ئىشىكنى ئېچىۋېتىش ۋە سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى يېڭى تەرەققىيات باسقۇچىغا قەدەم قويغان مۇشۇنداق مۇھىم تارىخىي مەزگىلدە تۇرپان ۋىلايەتلىك سىياسىي كېڭەش خىزمىتى كومىتېتىنىڭ ھەر قايسى تەرەپلەرنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈپ، تۇرپان ۋىلايىتىنىڭ ئەمەلىيىتىنى چىقىش قىلىپ، فۇنكسىيىسىنى يەنىمۇ ئۇنۇملۇك يۈرگۈزۈپ، ۋىلايەتنىڭ ئىقتىسادىي ، ئىجتىمائىي تەرەققىياتى ۋە سوتسىيالىستىك مەنىۋى مەدەنىيلىك قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن يېڭى نەتىجىلەرنى يارىتىشىنى ئۈمىد قىلدى .

يېقىندا، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ دائىمىي ھەيئىتى ئىسمائىل تىلىۋالدى، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن باش كاتىپى مەمەت يۈسۈپ قاتارلىق رەھبەرلەر شىنجاڭ ئىسلام دىنى ئىنستىتۇتىنى زىيارەت قىلدى . ئىسمائىل تىلىۋالدى مۇنداق دېدى: شىنجاڭ ئىسلام دىنى ئىنستىتۇتى پارتىيە ۋە ھۆكۈمەتنىڭ غەمخورلۇقىدا قۇرۇلغاندىن بۇيان، 10 يىلدىن بۇيان، ۋەتەنپەرۋەر دىنىي زاتلارنى تەربىيىلەشتە زور خىزمەتلەرنى ئىشلىدى . ئۇ ئوقۇتقۇچى، ئوقۇغۇچىلاردىن يەنىمۇ غەيرەتكە كېلىپ، داۋاملىق تۈردە ۋەتەنپەرۋەر، دىنىي سەۋىيەدىكى، ئىنتىزامغا ، قانۇنغا رىئايە قىلىدىغان دىنىي زاتلارنى يېتىشتۈرۈپ، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇش ئىشلىرى ئۈچۈن يېڭى تۆھپىلەرنى قوشۇشىنى ئۈمىد قىلدى .

سۇ شېڭجى فوتوسى

يۈكسەك ئارزۇ

ئۆز مۇخبىرىمىز شيۇڭ لىمىڭ، ئىختىيارىي مۇخبىرىمىز دۇەن ۋەنجۈن

8 ـ نۆۋەتلىك كومىتېتتىن تارتىپ 9 ـ نۆۋەتلىك كومىتېت كىرگىچە بولغان ئارىلىقتا، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ رەئىسى جانابىل مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ ئەزاسى بولۇش سۈپىتى بىلەن ھەر يىلى بېيجىڭغا بېرىپ يىغىنغا قاتنىشىپ، ھەر يىلى دۆلەتكە تەكلىپ سۇندى . ئۇنىڭ بىر ئۇتلۇق ئارزۇسى بار، ئۇ بۇنىڭ ئۈچۈن باش قاتۇرىدۇ؛ ئۇ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىكى چارۋىچىلارنىڭ بالدۇرراق ئولتۇراقلىشىپ، تۆت پەسىلدىكى كۆچمەنچىلىك تۇرمۇشقا خاتىمە بېرىپ، نامراتلىقتىن قۇتۇلۇپ بېيىپ، بەختلىك، مەدەنىي تۇرمۇش كەچۈرۈشنى ئارزۇ قىلىدۇ؛ ئۇزۇن مۇددەت جاپا ـ مۇشەققەت ۋە نامراتلىقنىڭ دەردىنى تارتىپ، پەن ـ مەدەنىيەتتىن خەۋەرسىز قالغان چارۋىچىلارنىڭ باللىرىنىڭ تەربىيىلىنىش، مەدەنىيەت ئۆگىنىش ، بىلىم ئۇزۇقى ئېلىش پۇرسىتىگە ئېرىشىپ ، بېكىنمىچىلىكتىن ، نادانلىقتىن ، قالاقلىقنىڭ ئاسارىتىدىن تېزراق قۇتۇلۇشىنى ئارزۇ قىلىدۇ .

ئىلگىرى، جانابىل چارۋىچىلىقنى ئاساس قىلغان نامرات، قالاق ئالتاي ۋىلايىتىدە ئۇزۇن مەزگىل خىزمەت قىلغان ۋە تۇرمۇش كەچۈرگەن، بۇ باسقۇچتىكى ئالاھىدە كەچۈرمىشلەر ئۇنىڭدا چارۋىچىلىق رايونىنىڭ تۇرمۇشىغا ۋە چارۋىچىلارنىڭ جاپا ـ مۇشەققەتلىرىگە قارىتا ئەڭ چوڭقۇر تەسىر پەيدا قىلدى . مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەش 9 ـ نۆۋەتلىك كومىتېتىنىڭ 1 ـ يىغىنىدا ئۇ يەنە يۈكسەك ئارزۇلارنى كۆڭلىگە پۈككەن ھالدا ئۈچ پارچە تەكلىپ تاپشۇردى . تەكلىپنى ئوقۇپ كۆرۈپ، ئۇنىڭ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدا چارۋىچىلىق رايونلىرىدىكى چارۋىچىلارغا بولغان چوڭقۇر مۇھەببىتىنى ئېنىق ھېس قىلدۇق .

1978 ـ يىلى باشلانغاندىن تارتىپ ھازىرغىچە ، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى چارۋىچىلىق رايونلىرىدا ئوتلاقلارنى ئېچىش چارۋىچىلارنى ئولتۇراقلاشتۇرۇش ، تېرىقچىلىق بىلەن چارۋىچىلىقنى بىرلەشتۈرۈش يولىدا تىرىشىپ كېلىپ، 80 مىڭ ئائىلىلىك سەۋىيەسىدىكىلەر ئاران % 17 . تاغ ئېگىز ، يول يىراق ، ئولتۇراقلىشىش تارقاق بولغانلىقتىن ، چارۋىچىلارنىڭ تۇرمۇشىدا نۇرغۇن قىيىنچىلىقلار ساقلانماقتا . چارۋىچىلىق رايونلىرىدىكى ياتاقلىق تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپلەر داۋاملاشتۇرۇلماي قالدى ، بەزى جايلاردا ھەتتا ئەڭ ئەقەللىي بولغان مەكتەپ باشقۇرۇش شارائىتىمۇ يوق . بۇنىڭدىن باشقا، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدا يەنە 2 مىليون 10 مىڭ ئادەم ۋە 9 مىليوندىن كۆپرەك چارۋىنىڭ ئىچىملىك سۇ مەسىلىسىنى ھەل قىلىشقا توغرا كەلمەكتە .

يىلتىزىدىن سۈرۈشتۈرۈپ كۆرسەك ، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىكى چارۋىچىلىق رايونلىرىدا تەرەققىياتنىڭ ئاستاۋە چارۋىچىلارنىڭ نامراتلىق نىسبىتىنىڭ يۇقىرى، مائارىپنىڭ ئومۇملىشىش نىسبىتىنىڭ تۆۋەن بولۇشىنىڭ تۈپ سەۋەبى شۇكى، خېلى بىر قىسىم جايلارنىڭ چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشى يەنىلا ئىپتىدائىي ھالەتتە تۇرماقتا، يەنىلا ئاسمانغا تايىنىپ چارۋا باقماقتا ۋە تۇرمۇش كەچۈرمەكتە . ئىبنەككى، چارۋىچىلار ئولتۇراقلىشىشى، مائارىپ ئومۇملىشىشى، ئادەم ۋە چارۋىلارنىڭ ئىچىملىك سۇ مەسىلىسى ھەل قىلىنىشى كېرەك . ئەمما بۇلارنىڭ ھەممىسىگە زور مەبلەغ سېلىش كېرەك . شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى مالىيەسىنىڭ قىيىنچىلىقىغا قارىتا، ئېھتىمال دۆلەتنىڭ زۆرۈر بولغان مەبلەغ بىلەن يۆلىشىگە ئېھتىياجلىق .

بىر يەردىن چىقىپ قالغىنى شۇكى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىن كەلگەن نۇرغۇن كونا ـ يېڭى سىياسىي كېڭەش ئەزالىرى بۇ قېتىمقى يىغىنغا چارۋىچىلارنى ئولتۇراقلاشتۇرۇش قاتارلىق شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىكى چارۋىچىلىق مەسىلىسىگە ئائىت تەكلىپلەرنى سۇندى . بىز شۇنىڭغا ئىشىنىمىزكى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىكى خەلقلەرنىڭ ئۆز كۈچىگە تايىنىپ ئىش كۆرۈشى، ئىتتىپاقلىشىپ كۈرەش قىلىشى، مەركەز ۋە يەرلىكنىڭ كۆڭۈل بۆلۈشى، قوللىشى بولغانلىقتىن، بۇ ئارزۇلۇق كۈننىڭ يېتىپ كېلىشىگىمۇ ئۇزاق قالمىدى .

مۇقام دىيارىدىن كەلگەن دوكلات

ـ يەكەن ناھىيىلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ ھاكىمىيەت ئىشلىرىغا پائال قاتنىشىۋاتقانلىقى توغرىسىدا جانلىق خەۋەر ④

توغرالنىيىلىك ئالاقە ۋە ھەمكارلىقنى كۈچەيتىپ، خىزمەتلەرنى ئىلگىرى سۈردى

ئىختىيارىي مۇخبىرىمىز قۇربان توختى خەۋىرى . يەكەن ناھىيىلىك سىياسىي كېڭەش بېكىنمىچىلىك خاھىشىغا خاتىمە بېرىپ ، توغرالنىيىلىك ئالاقە ۋە ھەمكارلىقنى كۈچەيتىش يولى بىلەن سىرتنىڭ ئىلغار تەجرىبە، تېخنىكا تۈرلىرىنى ئۆز ئورنىغا كىرگۈزۈش ، ئۆز ئورنىنى سىرتقا تونۇشتۇرۇش ، تەشۋىق قىلىش، ئۇچۇر ئالماشتۇرۇش خىزمەتلىرىنى ياخشى ئىشلەپ كۆرۈنەرلىك نەتىجىلەرگە ئېرىشتى .

بۇ سىياسىي كېڭەش سىرتقى جايلاردىكى سىياسىي كېڭەش تەشكىلاتلىرى بىلەن ئالاقە ۋە ھەمكار... ئۇلارغا يەكەن ناھىيىسىنىڭ ھەر ساھە خىزمەتلىرىدە قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرىنى تونۇشتۇرۇپ ، تەكشۈرۈشكە كەلگەنلەرنىڭ قەلبىدە ۋە يۇرتىدا يەكەننىڭ ، يەكەن خەلقىنىڭ ئوبرازىنى تىكلىدى ھەمدە يەكەن ناھىيىسىدىكى خەلق ئاممىسى كۆڭۈل بۆلۈدىغان مال باھاسى، پاكلىق قۇرۇلۇشى ، سۇ ئىنشائاتى قۇرۇلۇشى، تۇپراقنىڭ زەيلىشىپ كېتىش، ئېرىپ كېتىش مەسىلىلىرى ۋە يېزا ئىگىلىكىدە مەھسۇلات ئاشسىمۇ دېھقانلارنىڭ كىرىمى ئاشماسلىق مەسىلىسى ، ئاشلىق بىلەن كېۋەز ...

ئاپتونوم رايونىمىزدا قالايمىقان ھەق ئېلىش تىزگىنلەندى

ئۆز مۇخبىرىمىز ئالىيە ئابدۇقادىر خەۋىرى . ئاپتونوم رايونلۇق كارخانىلارنىڭ يۈكىنى يېنىكلىتىشكە رەھبەرلىك قىلىش گۇرۇپپىسى « تەرتىپكە سېلىش خىزمىتى تەشكىلىي ئاپپاراتىنى تېزدىن يۇقىرىغا مەلۇم قىلىش توغرىسىدىكى جىددىي ئۇقتۇرۇش » ۋە « كارخانىلاردىكى قالايمىقان ھەق ئېلىش ، قالايمىقان جەرىمانە ئېلىش ۋە ھەر خىل سېلىقلارنى تىزگىنلەش خىزمىتىنى ئورۇنلاشتۇرۇش»نىڭ قالايمىقان ھەق ئېلىشنى تىزگىنلەپ ، سېلىقنى يېنىكلىتىش خىزمىتىنى بىر قېتىملىق ئومۇميۈزلۈك تەكشۈرۈپ ، ھەر قايسى ۋىلايەت ۋە ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلەرنىڭ تەرتىپكە سېلىش دەرىجىسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشكە ھەيدەكچىلىك قىلىپ، قالايمىقان ھەق ئېلىشنى تىزگىنلەپ، سېلىقنى يېنىكلىتىش خىزمىتىنى چىڭ تۇتتى .

بۇ مەزگىلدە كارخانىلارغا چېتىشلىق كەسپ خاراكتېرىدىكى ھەق ئېلىش تۈرلىرىدىن 80 تۈرنى بىكار قىلغانلىقىنى ئېلان قىلدى . ھەر قايسى ۋىلايەت، ئوبلاست، شەھەرلەرمۇ تەكشۈرۈش ئاساسىدا كارخانىلارنىڭ ئىنكاسى كۈچلۈك بولغان 168 تۈرلۈك ھەق، سېلىق ۋە مەبلەغ توپلاش تۈرىدىن 14 تۈرنى بىكار قىلدى .

لىك كومىتېتىنىڭ 1 - يىغىنىدا ئۇ يەنە يۇكسەك ئارزۇلارنى كۆڭلىگە پۈككەن ھالدا ئۈچ پارچە تەكلىپ تاپشۇردى. تەكلىپنى ئوقۇپ كۆرۈپ، ئۇنىڭ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدا چارۋىچىلىق رايونلىرىدىكى چارۋىچىلارغا بولغان چوڭقۇر مۇھەببىتىنى ئېنىق ھېس قىلدۇق.

1978 - يىلى باشلانغاندىن تارتىپ ھازىرغىچە، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى چارۋىچىلىق رايونلىرىدا ئوتلاقلارنى ئېچىش چارۋىچىلارنى ئولتۇراقلاشتۇرۇش، تېرىقچىلىق بىلەن چارۋىچىلىقنى بىرلەشتۈرۈش يولىدا تىرىشىپ مېڭىپ، 80 مىڭ ئائىلىلىك چارۋىچىنى ئولتۇراقلاشتۇرۇپ، ئۇلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ۋە تۇرمۇش شارائىتىنى ياخشىلىدى. بىراق، 1 مىليون 100 مىڭدىن ئارتۇق نوپۇس، 150 مىڭدىن ئارتۇق چارۋىچى ئائىلىسى ئۈچۈن ئېيتقاندا، نۇرغۇن جايلار يەنىلا ئىپتىدائىي ئىشلەپچىقىرىش ۋە تۇرمۇش شەكلىدە تۇرماقتا، مەدەنىيەت، مائارىپ، سەھىيە ۋە سودا قاتارلىق ئىشلارنىڭ تەرەققىياتى تېخىمۇ بوش ھالەتتە تۇرماقتا. شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىكى چارۋىچىلارنىڭ كىرىمى دېھقانلارنىڭ 200 يۈەندىن ئارتۇقراق ئوتتۇرىچە كىرىمىدىن تۆۋەن، 20% چارۋىچىنىڭ كىرىمى 400 يۈەنگە يەتمەيدۇ. چارۋىچىلىق رايونلىرىدا 16 ياشتىن 60 ياشقىچە بولغان ئەمگەك كۈچلىرىنىڭ 21% تى ساۋاتسىز، باشلانغۇچ مەكتەپ مەدەنىيەت سەۋىيىسىدىكىلەر 62% نى ئىگىلەيدۇ، تولۇقسىز ئوتتۇرىدىن يۇقىرى مەدەنىيەت

ئىختىيارىي مۇخبىرىمىز **قۇربان توختى** خەۋىرى. يەكەن ناھىيىلىك سىياسىي كېڭەش بېكىتمىچىلىك خاھىشىغا خاتىمە بېرىپ، توغرا لىنىيىلىك ئالاقە ۋە ھەمكارلىقنى كۈچەيتىش يولى بىلەن سىرتتىنلىك ئىلغار تەجرىبە، تېخنىكىلارلىرىنى ئۆز ئورنىغا كىرگۈزۈش، ئۆز ئورنىنى سىرتقا تونۇشتۇرۇش، تەشۋىق قىلىش، ئۇچۇر ئالماشتۇرۇش خىزمەتلىرىنى ياخشى ئىشلەپ كۆرۈنەرلىك نەتىجىلەرگە ئېرىشتى.

بۇ سىياسىي كېڭەش سىرتقى جايلاردىكى سىياسىي كېڭەش تەشكىلاتلىرى بىلەن ئالاقە ۋە ھەمكارلىقنى كۈچەيتىشكە ئىزچىل ئەھمىيەت بېرىپ كەلدى. ئۆتكەن بەش يىلدا قېرىنداش ناھىيە (شەھەر) لەرنىڭ سىياسىي كېڭەش تەكشۈرۈش ئەزالىرى ئېكسكۇرسىيە ئۆمىكىدىن 23 نى (380 ئادەم قېتىم) كۈتۈۋېلىپ، ئۆز ئارا پىكىر ئالماشتۇرۇش يولى ئارقىلىق باشقا ئورۇنلارنىڭ كۆكتاتچىلىق، مېۋە - چېۋە ئىشلەپچىقىرىش، ئېكولوگىيىلىك تەڭپۇڭلۇقنى قوغداش، ئىچىملىك سۇ شارائىتىنى ياخشىلاش، ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ تۇرالغۇ ئۆي شارائىتىنى ياخشىلاش قاتارلىق تۈرلەردىكى ئىلغار تەجرىبىسىنى قوبۇل قىلىپ، بۇ تەجرىبىلەرنى ناھىيىنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا ماسلاشتۇرغان ھالدا مۇناسىۋەتلىك تارماقلارنى ياخشى پىكىر - تەكلىپ، ئۇچۇر، كۆز قاراش بىلەن تەمىنلەپ، ئۆز ئورنىنىڭ يۇقىرىقى تۈرلەردىكى خىزمەتلىرىنى ئىلگىرى سۈرسە، يەنە بىر تەرەپتىن ئۇلارغا يەكەن ناھىيىسىنىڭ ھەر ساھە خىزمەتلىرىدە قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرىنى تونۇشتۇرۇپ، تەكشۈرۈشكە كەلگەنلەرنىڭ قەلبىدە ۋە يۇرتىدا يەكەننىڭ، يەكەن خەلقىنىڭ ئوبرازىنى تىكلىدى ھەممە يەكەن ناھىيىسىدىكى خەلق ئاممىسى كۆڭۈل بۆلۈۋاتقان مال باھاسى، پاكلىق قۇرۇلۇشى، سۇ ئىنشائاتى قۇرۇلۇشى، تۇپراقنىڭ زەيلىشىپ كېتىش، ئېرىپ كېتىش مەسىلىلىرى ۋە يېزا ئىگىلىكىدە مەھسۇلات ئاشسىمۇ دېھقانلارنىڭ كىرىمى ئاشماسلىق مەسىلىسى، ئاشلىق بىلەن كېۋەز تېرىلغۇ كۆلىمىنىڭ تەڭپۇڭلۇقى مەسىلىسى قاتارلىق بىر قىسىم مەسىلىلەرنى ئۆز سىستېمىسى ئارقىلىق يۇقىرىغا يەتكۈزۈپ، يۇقىرىقى ساھەدىكى ساقلانغان مەسىلىلەرنى ھەل قىلىپ بېرىش تەكلىپىنى بېرىپ، ئۇ مەسىلىلەرنىڭ ھەل بولۇش سۈرئىتىنى تېزلەتتى.

بۇ سىياسىي كېڭەش يۇقىرىقىلاردىن باشقا، سىياسىي كېڭەش رەھبەرلىرىدىن ئىككى كىشىنى سىياسىي كېڭەش سىستېمىسى بويىچە مەملىكەتلىك ۋە رايون خاراكتېرلىك ئالاقىلىشىش، ھەمكارلىشىش يىغىنى ۋە تەكشۈرۈشلەرگە ئەۋەتىپ، مەملىكىتىمىزدىكى ھەر قايسى جايلار سىياسىي كېڭەش تەشكىلاتلىرى بىلەن ئۆز ئارا پىكىر ئالماشتۇرۇش، ئۇچۇر ئالماشتۇرۇش ئارقىلىق، ئۆز خىزمەتلىرىنى ياخشىلاشقا بەلگىلىك شارائىت ھازىرلىدى.

ئۆز مۇخبىرىمىز **ئالىيە ئابدۇقادىر** خەۋىرى. ئاپتونوم رايونلۇق كارخانىلارنىڭ يۈكىنى يېنىكلىتىشكە رەھبەرلىك قىلىش گۇرۇپپىسى «تەرتىپكە سېلىش خىزمىتى تەشكىلىي ئاپپاراتنى تېزدىن يۇقىرىغا مەلۇم قىلىش توغرىسىدىكى جىددىي ئۇقتۇرۇش» ۋە «كارخانىلاردىكى قالايمىقان ھەق ئېلىش، قالايمىقان جەرىمانە ئېلىش ۋە ھەر خىل سېلىقلارنى تىزگىنلەش خىزمىتىنى ئورۇنلاشتۇرۇش توغرىسىدىكى پىكىر» نى ھەر قايسى ۋىلايەت، تارماقلارغا تارقىتىپ، ئاپتونوم رايونىمىزدىكى 50 نۇقتىلىق كارخانىغا ۋىئوسكا ئېسىپ قوغداش، نازارەتچى خادىم ئەۋەتىش ۋە كارخانىلارنىڭ يۈكىنى تىزىملاش كارتىسى تارقىتىش قاتارلىق ئۈچ تۈرلۈك تەدبىر قوللىنىپ قوغداش سالمىقىنى كۈچەيتتى. ھەر قايسى ۋىلايەت، ئوبلاست، شەھەرلەرمۇ 132 نۇقتىلىق كارخانىغا ۋىئوسكا ئېسىپ قوغداش تۈزۈمىنى يولغا قويدى. ئاپتونوم رايون يەنە مەخسۇس تۆر بويىچە تەكشۈرۈش خىزمەت گۇرۇپپىسى ئورۇنلاشتۇرۇپ، شىنجاڭدىكى 16 ۋىلايەت، ئوبلاست، شەھەرنىڭ قالايمىقان ھەق ئېلىشنى تىزگىنلەپ، سېلىقنى يېنىكلىتىش خىزمىتىنى بىر قېتىملىق ئومۇميۈزلۈك تەكشۈرۈپ، ھەر قايسى ۋىلايەت ۋە ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلەرنىڭ تەرتىپكە سېلىش دەرىجىسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشكە ھەيدەكچىلىك قىلىپ، قالايمىقان ھەق ئېلىشنى تىزگىنلەپ، سېلىقنى يېنىكلىتىش خىزمىتىنى چىڭ تۇتتى.

بۇ مەزگىلدە كارخانىلارغا چېتىشلىق كەسىپ خاراكتېرىدىكى ھەق ئېلىش تۈرلىرىدىن *80 تۈرنى بىكار قىلغانلىقىنى ئېلان قىلدى*. ھەر قايسى ۋىلايەت، ئوبلاست، شەھەرلەرمۇ تەكشۈرۈش ئاساسىدا كارخانىلارنىڭ ئىنكاسى كۈچلۈك بولغان 168 تۈرلۈك ھەق، سېلىق ۋە مەبلەغ توپلاش تۈرىدىن 14 تۈرنى بىكار قىلدى.

بۇ بەتنىڭ جاۋابكار مۇھەررىرى: تۇرسۇن شەمشى

ئۈرۈمچىدىكى قانۇنسىز تىجارەتچىلەرنى باشقۇرۇش كۈچەيتىلدى

ئۆز مۇخبىرىمىز **ئالىيە ئابدۇقادىر** خەۋىرى. ئۈرۈمچى شەھىرىدىكى قانۇنسىز تىجارەتچىلەرنى باشقۇرۇشنى تېخىمۇ كۈچەيتىپ بازارلارنى تەرتىپكە سېلىش ئۈچۈن ئۈرۈمچى شەھەرلىك سودا - سانائەت مەمۇرىي باشقۇرۇش ئىدارىسى، شەھەرلىك ج خ ئىدارىسى، شەھەرلىك دۆلەت باج ئىدارىسى قاتارلىق بەش ئورۇننىڭ ئالاقىدار خادىملىرى شەھەرلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ قوشۇلۇشى ۋە باشلامچىلىقىدا كىنىشكىسىز تىجارەت قىلغۇچىلارنى ئومۇميۈزلۈك تەرتىپكە سېلىش خىزمەت گۇرۇپپىسى تەشكىللەپ تىيانشان رايونلۇق سودا - سانائەت مەمۇرىي باشقۇرۇش ئىدارىسى رەھبەرلىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا تىيانشان رايونىدا ئومۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى.

تەكشۈرۈشتىن ئىلگىرى بۇ خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكى ھەر قايسى ئورۇنلار ھەر خىل شەكىل ئارقىلىق كىنىشكىسىز تىجارەت قىلغۇچىلارنى تەرتىپكە سېلىشقا ئالاقىدار قانۇن، قائىدە، تۈزۈم ۋە سىياسەتلەرنى [illegible]

[illegible] باشقۇرۇش ئىدارىسى قىمار خاراكتېرىنى ئالغان ئويۇنخانا نامىدىكى بىر كۆڭۈل ئېچىش مەيدانىنى پاش قىلىپ، بۇ يەرنى دەرھال تاقىدى ھەمدە ج خ ئىدارىسىدىن ئۇلارنى قاتتىق بىر تەرەپ قىلىشنى تەلەپ قىلدى. ئۇندىن باشقا يەنە يالغان ماركا ئېلىپ - سېتىش قىلمىشىنى بىر تەرەپ قىلىپ، بۇ ماركىلارنىڭ ھەممىسىنى مۇسادىرە قىلدى. بۇ خىزمەت گۇرۇپپىسى يەنە قانۇنلۇق رەسمىيەت ئۆتىمىگەن، ھەتتا يېرىم يىلغىچە رەسمىيەت ئۆتىمىگەن، بىر كىنىشكا بىلەن كۆپ ئورۇننى ئىجارىگە بەرگەن ئەھۋاللارغا قارىتا، تىجارەتتىنى ۋاقىتلىق توختىتىش تەدبىرىنى قوللاندى. ئۇلار يەنە ئىش ئورنىدىن ئايرىلغان ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ رەسمىيەت ئۆتىمەيلا تىجارەت [illegible]

بۇ يىل كىرگەندىن بېرى غۇلجا شەھەرلىك مال باھاسى ئىدارىسى، ئىستېمالچىلار جەمئىيىتى بازارلارنى ھەر كۈنى تەكشۈرۈشنى تۈزۈملەشتۈرۈپ ساختا، ناچار تاۋارلارنىڭ بازارغا كىرىشىنى توستى ھەمدە تىجارەتچىلەردە مال باھا كۆرسەتكۈچى بولۇشنى ئومۇملاشتۇردى.

سۈرەتتە: مال باھاسى ئىدارىسىدىكىلەر تىجارەتچىلەرنىڭ باھا كۆرسەتكۈچىنى تەكشۈرمەكتە.

كامال جامال فوتوسى

«بىرلەشتۈرۈش»نى ياخشى ئىشلەپ، سىياسىي كېڭەش ئوبرازىنى يارىتايلى

گېزىتىمىزنىڭ تەكلىپلىك ئوبزورچىسى جاڭ زوزۇ

نۆۋەتتە، ھەر دەرىجىلىك سىياسىي كېڭەشلەر شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەش 8 - نۆۋەتلىك كومىتېتى 1 - يىغىنىنىڭ روھىنى ئىزچىللاشتۇرۇپ، نۆۋەت ئالماشقاندىن كېيىنكى خىزمەتلەرنى تەتقىق قىلىپ ۋە ئورۇنلاشتۇرۇپ، يېڭى قىياپەت، يېڭى ئەمەلىيەت بىلەن سىياسىي كېڭەشنىڭ تۈرلۈك خىزمەتلىرىنى يېڭى بىر سەۋىيىگە كۆتۈرۈش ئارقىلىق سىياسىي كېڭەش خىزمىتىدە يېڭى ۋەزىيەت بەرپا قىلىشقا ئىرادە باغلىماقتا.

سىياسىي كېڭەش خىزمىتىدە يېڭى ۋەزىيەت بەرپا قىلىش — شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەش 8 - نۆۋەتلىك كومىتېتىنىڭ 1 - يىغىنى مەزگىلىدە شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ شۇجىسى ۋاڭ لېچۈەن بىلەن رەئىس جانابىل ئۆز سۆزلىرىدە ئوتتۇرىغا قويغان تەلەپ. بۇ، پارتىيە ۋە خەلق ئاممىسىنىڭ ئارزۇسىنى گەۋدىلەندۈرۈپ، يېڭى بىر نۆۋەتلىك سىياسىي كېڭەش رەھبەرلىك بەنزىسىنىڭ ھەم بارلىق سىياسىي كېڭەش ئەزالىرىنىڭ ئىرادىسىنى ۋە ئارزۇسىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بەردى. بۇ، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىكى ھەر دەرىجىلىك سىياسىي كېڭەشلەرنىڭ باش تارتىپ بولالمايدىغان مەجبۇرىيىتى ۋە ئورتاق تىرىشىش نىشانى. شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەش 8 - نۆۋەتلىك كومىتېتى 1 - يىغىنىنىڭ روھىنى ئۆگىنىپ، ئىزچىللاشتۇرۇپ، سىياسىي كېڭەش خىزمىتىدە يېڭى ۋەزىيەت بەرپا قىلىش ئىرادىسىنى رېئاللىققا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن، «بىرلەشتۈرۈش» نى چوقۇم ياخشى ئىشلەش كېرەك. «بىرلەشتۈرۈش» دېگىنىمىز — دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنى خەلق سىياسىي كېڭىشى خىزمىتىنىڭ ئەمەلىيىتى بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەش 8 - نۆۋەتلىك كومىتېتى 1 - يىغىنىنىڭ ۋە مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەش 9 - نۆۋەتلىك كومىتېتى 1 - يىغىنىنىڭ روھىنى ئۆگىنىش، ئىزچىللاشتۇرۇشنى ئۆز رايونىمىزدىكى سىياسىي كېڭەش خىزمىتىنىڭ ئەمەلىيىتى بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، خىزمەتلەرنى ئىجادىي قانات يايدۇرۇپ، سىياسىي كېڭەش خىزمىتىنى يېڭى بىر بالداققا كۆتۈرۈشنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن ئىبارەت.

«بىرلەشتۈرۈش» نى ياخشى ئىشلەش ئۈچۈن تۆۋەندىكى ئۈچ ھالقىنى چوقۇم ياخشى تۇتۇش كېرەك:

بىرىنچى، نەزەرىيە ئۆگىنىپ، ئەھۋال ئىگىلەش كېرەك. ئىدىيە — ھەرىكەتنىڭ باشلامچىسى، نەزەرىيە - ئەمەلىيەتنىڭ قىبلىنامىسى. نەزەرىيە ئۆگىنىش ئۈچۈن ئىدىيە جەھەتتە دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنىڭ يېتەكچى ئورنىنى پۇختا تۇرغۇزۇپ، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنىڭ ئىلمىي سىستېمىسى، ئاساسىي نۇقتىئىنەزەرى ۋە روھىي ماھىيىتىنى چوڭقۇر ئۆزلەشتۈرۈش ئارقىلىق مېڭىنى قوراللاندۇرۇش كېرەك. دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنىڭ مەيدانى، نۇقتىئىنەزەرى ۋە ئۇسۇلىنىڭ ئەمەلىي قوللىنىشنى ئۆگىنىش ئارقىلىق يېڭى ئەھۋاللارنى تەتقىق قىلىش، يېڭى مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش كېرەك. يۇقىرىنىڭ ئەھۋالىنى ئىگىلەش — پارتىيىنىڭ لۇشيەن، فاڭجېن، سىياسەتلىرىنىڭ روھىي ماھىيىتىنى ئىگىلەش، بولۇپمۇ پارتىيىنىڭ بىرلىك سەپ ۋە خەلق سىياسىي كېڭىشى خىزمىتى توغرىسىدىكى فاڭجېن، سىياسەتلىرىنى ئىگىلەش، يۇقىرى دەرىجىلىكلەرنىڭ سىياسىي كېڭەش خىزمىتىگە بولغان ئورۇنلاشتۇرۇش ۋە تەلىپىنى ئىگىلەش دېمەكتۇر. نەزەرىيىنى ياخشى ئۆگىنىپ، يۇقىرىنىڭ ئەھۋالىنى ئىگىلەپ، ئۆز رايونىمىز، ئۆز تارماقلىرىمىز، ئۆز ئورۇنلىرىمىزنىڭ ئەمەلىيىتىنى چىقىش قىلىپ، خىزمەتلەرنى ئىجادىي قانات يايدۇرغاندىلا، رەھبىرىي كادىرلار ئاندىن سىياسىي جەھەتتىكى سەگەكلىكنى ۋە قەتئىيلىكنى باشتىن - ئاخىر ساقلىيالايدۇ، يۇقىرى دەرىجىلىكلەرنىڭ مۇددىئاسىنى توغرا ئۆزلەشتۈرۈۋېلىپ، ئومۇمىي ۋەزىيەت نۇقتىئىنەزەرىنى تىكلەپ، خىزمەت پىكىر يولىنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ، سىياسىي كېڭەش خىزمىتىنىڭ يولغا قويۇلۇشىغا توغرا يېتەكچىلىك قىلالايدۇ.

ئىككىنچى، چوڭقۇر تەكشۈرۈش، تۆۋەننىڭ ئەھۋالىنى ئىگىلەش كېرەك. دۆلەتنىڭ دۆلەت ئەھۋالى بولىدۇ، ئۆلكىنىڭ ئۆلكە ئەھۋالى بولىدۇ، ناھىيىنىڭ ناھىيە ئەھۋالى بولىدۇ. تۆۋەننىڭ ئەھۋالىنى ئىگىلەش — ئۆز رايونى، ئۆز ئورنىنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىنى چوڭقۇر چۈشىنىش ۋە تونۇپ يېتىش دېمەكتۇر. ئۆز رايونى، ئۆز ئورنىنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا قارىتا يېرىم ياتا ئەھۋال ئىگىلەپ بولدى قىلىشقا بولمايدۇ، «چىراغ تۈۋى قاراڭغۇ» بولۇش ھادىسىسىنىڭ پەيدا بولۇشىغا تېخىمۇ بولمايدۇ. كۈچ سەرپ قىلىپ چوڭقۇر تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىپ، سىياسىي كېڭەش خىزمىتىنىڭ تارىخى ۋە ھازىرقى ئەھۋالى، نەتىجىسى ۋە مەسىلىلىرى، پۇرسىتى ۋە قىيىنچىلىقلىرى شۇنىڭدەك ئىچكى قىسمىدىكى تۈرلۈك مۇھىم ئامىللارنىڭ ئورگانىك ئالاقىسىنى ۋە يۈرۈشۈش قانۇنىيىتى قاتارلىقلاردا كۆڭۈلدە سان بولۇشى ھەممە ئەھۋاللانى بەش قولدەك پىششىق ئىگىلىشى كېرەك. تۆۋەننىڭ ئەھۋالىنى ئىگىلەش — ئىلمىي تەدبىر بەلگىلەشنىڭ ئاساسى. ئۆز ئورنىنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىنى پىششىق بىلگەندىلا، ئاندىن غەيرەتلىك بولغىلى، چارىلەرنى كۆپ تاپقىلى بولىدۇ.

ئۈچىنچى، بىرلەشتۈرۈش نۇقتىسىنى توغرا تېپىپ، خىزمەتلەرنى ئىجادىي قانات يايدۇرۇش كېرەك. نەزەرىيىنى ياخشى ئۆگىنىپ، يۇقىرىنىڭ، تۆۋەننىڭ ئەھۋالىنى پىششىق ئىگىلىگەندىن كېيىن، يەنە ئۈچىنى ئورگانىك ھالدا بىرلەشتۈرۈش كېرەك، مانا بۇ «بىرلەشتۈرۈش» تۇر. «بىرلەشتۈرۈش» — نەزەرىيە، يۇقىرىنىڭ ئەھۋالى ۋە تۆۋەننىڭ ئەھۋالى ئوتتۇرىسىدىكى ئوتتۇرا ھالقا، بۇ ھالقا دەل رەھبەرلىكنىڭ تەدبىر بەلگىلىشىدۇر. «بىرلەشتۈرۈش» تىن ئىبارەت بۇ ئىشنى ياخشى ئىشلەشنىڭ ئاچقۇچى — بىرلەشتۈرۈش نۇقتىسىنى توغرا تېپىشتا، بۇ بىرلەشتۈرۈش نۇقتىسى دەل كونكرېت ئەھۋاللارنى كونكرېت تەھلىل قىلىش، زىددىيەتنىڭ ئومۇمىيلىقى بىلەن ئالاھىدىلىكىنىڭ بىردەكلىكىدە چىڭ تۇرۇشتىن ئىبارەت. ئىلمىي نەزەرىيە پارتىيىنىڭ لۇشيەن، فاڭجېن، سىياسەتلىرىنى ئۆز ئورنىنىڭ كونكرېت ئەمەلىيىتى بىلەن ئىجادىي بىرلەشتۈرگەندىلا، ئاندىن رەھبەرلەرنىڭ تەدبىرىدە ھەم دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنى ۋە پارتىيە 15 - قۇرۇلتىيىنىڭ روھىنى گەۋدىلەندۈرگىلى، ھەم يېڭى پىكىر يولى، يېڭى ئۇسۇللارنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ئۆز رايونى، ئۆز ئورنىنىڭ ئەمەلىي مەسىلىلىرىنى ئۈنۈملۈك ھەل قىلىپ، خىزمەتلەرنىڭ ئۈزلۈكسىز تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرگىلى بولىدۇ. «بىرلەشتۈرۈش» جەريانىدا ھەم ئەمەلىيەتتىن چەتنەشكە، ئۆز پېتىچە كۆچۈرۈپ كېلىش خاھىشىغا قارشى تۇرۇش كېرەك، ھەم ئالاھىدىلىكنى يۈزەكى تەكىتلەپ، ئومۇمىي پرىنسىپنىڭ يېتەكچىلىكىنى ئىنكار قىلىش ۋە رەت قىلىپ «سېنىڭ تەدبىرىڭ بولسا، مېنىڭ ئامالىم بار» دېگەن خاھىش بىلەن شۇغۇللىنىشقا قارشى تۇرۇش كېرەك.

«بىرلەشتۈرۈش» — ئىلمىيلىككە ئىگە رەھبەرلىك سەنئىتىدۇر، سىياسىي كېڭەش خىزمىتىدە يېڭى ۋەزىيەتنى بەرپا قىلىش ئۈچۈن ھەر دەرىجىلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ رەھبىرىي كادىرلىرى چوقۇم كۈچ سەرپ قىلىپ «بىرلەشتۈرۈش» تىن ئىبارەت بۇ ئىشنى چوقۇم ياخشى ئىشلىشى كېرەك.

سوتسيالىستىك دېموكراتىك سىياسەتنى راۋاجلاندۇرۇش سوتسيالىزمنىڭ ماھىيەتلىك تەلىپى

باھارگۈل خالىق

يولداش جياڭ زېمىن پارتىيىنىڭ 15 ـ قۇرۇلتىيىدا بەرگەن دوكلاتىدا مۇنداق دەپ كۆرسەتتى: «سوتسيالىستىك دېموكراتىك سىياسەتنى راۋاجلاندۇرۇش ــ پارتىيەمىزنىڭ باشتىن ـ ئاخىر ئىغىشماي كەلگەن كۆرەش نىشانى. دېموكراتىيە بولمىسا، سوتسيالىزم بولمايدۇ، سوتسيالىستىك زامانىۋىلىشىش بولمايدۇ. خەلقنىڭ ئۆز ئىشىغا ئۆزى خوجا بولۇشى ــ سوتسيالىستىك دېموكراتىيىنىڭ ماھىيىتى. دۆلەتنىڭ بارلىق ھاكىمىيىتى خەلققە مەنسۇپ، ئېلىمىزدە يولغا قويۇلغان خەلق دېموكراتىيىسى دىكتاتۇرىلىقىدىكى دۆلەت تۈزۈمى ۋە خەلق قۇرۇلتىيى تۈزۈمى ئاساسىدىكى سىياسىي تۈزۈم ــ خەلقنىڭ كۆرەش مېۋىسى ۋە تارىخ تاللىغان تۈزۈم. غەربنىڭ سىياسىي تۈزۈم ئەندىزىسىنى ئەينەن كۆچۈرۈپ كەلمەي، مۇشۇ تۈپ سىياسىي تۈزۈمنى قەتئىي داۋاملاشتۇرۇش ۋە مۇكەممەللەشتۈرۈش شەرت. بۇ، پارتىيە رەھبەرلىكىدە ۋە سوتسيالىستىك تۈزۈمدە چىڭ تۇرۇشتا، خەلق دېموكراتىيىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتا ھەل قىلغۇچ ئەھمىيەتكە ئىگە» (دوكلاتنىڭ 6 ـ قىسمىدىن ئېلىندى). جياڭ زېمىننىڭ دوكلاتىدىكى يۇقىرىدا بايان قىلىنغان روھنى ئۆگىنىش ۋە چوڭقۇر ئۆزلەشتۈرۈش ــ بىزنىڭ دېموكراتىك قانۇنچىلىق قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىشىمىزدە، سوتسيالىستىك دېموكراتىك سىياسەتنى راۋاجلاندۇرۇشىمىزدا رېئال ئەھمىيەتكە ئىگە.

دېموكراتىيە ــ قەدىمكى بىر سىياسىي ئۇقۇم بولۇپ، ئۇنىڭ ئەسلى مەنىسى «خەلقنىڭ ھوقۇقى» ياكى «كۆپ ساندىكى كىشىلەرنىڭ ھۆكۈمرانلىقى» دېگەندىن ئىبارەت. سوتسيالىستىك دېموكراتىيە بولسا، ئىنسانىيەت تارىخىدىكى ئەڭ يۈكسەك تىپتىكى دېموكراتىيە، شۇنىڭدەك ئەڭ كەڭ دېموكراتىيە. بىر تەرەپتىن، ئۇ خەلق ئۆز ئىشىغا ئۆزى خوجا بولىدىغان دۆلەت تۈزۈمىنى كۆرسىتىدۇ، ئىشچىلار سىنىپى رەھبەرلىكىدىكى بارلىق خەلق ئىشلەپچىقىرىش ۋاستىلىرىغا بولغان ئىگىدارلىق ھوقۇقى، تەقسىم قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە بولۇش ئاساسىدا، دۆلەتنى باشقۇرۇش ئالىي ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولىدۇ. يەنە بىر تەرەپتىن، ئۇ تۈرلۈك ئىشلارغا بولغان دېموكراتىك باشقۇرۇشنى، جۈملىدىن ئىگىلىك باشقۇرۇش دېموكراتىيىسى، مەدەنىيەت، مائارىپ ـ ئىلىم ـ پەن باشقۇرۇش دېموكراتىيىسى، تۈرلۈك ئىجتىمائىي ئىشلارنى باشقۇرۇش دېموكراتىيىسى، خەلق ئاممىۋى تەشكىلاتلىرى دېموكراتىيىسى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. سوتسيالىستىك دۆلەتنىڭ بارلىق ھوقۇقى خەلققە مەنسۇپ، دېموكراتىيىنىڭ ماھىيىتى ــ خەلق ئۆز ئىشىغا ئۆزى خوجا بولۇشتىن ئىبارەت. دۆلىتىمىزنىڭ سوتسيالىستىك دېموكراتىيە تۈزۈمى بولسا، ھەم سوتسيالىستىك دېموكراتىيىنىڭ ماھىيەتلىك ئالاھىدىلىكىنى گەۋدىلەندۈردى، ھەم جۇڭگونىڭ ئەمەلىيىتىگە بىرلەشتۈرۈلۈپ ئۆز ئالاھىدىلىككە ئىگە بولدى. سوتسيالىستىك بازار ئىگىلىكى شارائىتىدا، پارتىيە 15 ـ قۇرۇلتىيىنىڭ تەلىپى بويىچە، سوتسيالىستىك دېموكراتىك سىياسەتنى تىرىشىپ راۋاجلاندۇرۇش ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە.

بىرىنچى، خەلق قۇرۇلتىيى تۈزۈمى ھەم كومپارتىيە رەھبەرلىكىدە كۆپ پارتىيە ھەمكارلىشىش ۋە سىياسىي مەسلىھەت ئېلىپ بېرىش تۈزۈمىنى قەتئىي داۋاملاشتۇرۇش ۋە ئۇنى مۇكەممەللەشتۈرۈش كېرەك. دېموكراتىيە ـ مەركەزلەشتۈرۈش تۈزۈمى پرولېتارىيات پارتىيىسى ۋە سوتسيالىستىك دۆلەت ئورگىنىنىڭ تەشكىلىي پرىنسىپى، شۇنىڭدەك پرولېتارىيات دېموكراتىيىسىنىڭ مۇھىم بەلگىسى. سوتسيالىستىك دېموكراتىك سىياسەتنى كۈچەيتىش ئۈچۈن دېموكراتىيە ـ مەركەزلەشتۈرۈش پرىنسىپىدا چىڭ تۇرۇش كېرەك. خەلق قۇرۇلتىيى تۈزۈمى ــ دېموكراتىيە ـ مەركەزلەشتۈرۈش تۈزۈمىنى ئاساسىي تەشكىلىي پرىنسىپ قىلغان، دۆلىتىمىزنىڭ دۆلەت ئەھۋالىغا ئۇيغۇن كېلىدىغان تۈپ سىياسىي تۈزۈم. بۇ تۈزۈمدە خەلق سايلام ئارقىلىق ھەر دەرىجىلىك خەلق قۇرۇلتايلىرىنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈپ، دۆلەتنىڭ ھاكىمىيەت ئورگىنىنى تەشكىل قىلىدۇ. مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دۆلەتنىڭ ئەڭ ئالىي ھوقۇقلۇق ئورگىنى بولۇپ، دۆلەت ھوقۇقىنى بىر تۇتاش يۈرگۈزىدۇ. بۇ، خەلق دۆلەتنىڭ خوجايىنى، خەلق دۆلەتنى باشقۇرىدۇ، ـ دېگەن پرىنسىپنى تولۇق گەۋدىلەندۈرۈپ بېرىدۇ. خەلق قۇرۇلتىيى مۇنداق ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە. بىرىنچىدىن، بارلىق ھوقۇق خەلققە مەنسۇپ، ـ دېگەن دۆلىتىمىزنىڭ دۆلەت تۈزۈمىنىڭ يادرولۇق مەزمۇنىنى گەۋدىلەندۈرىدۇ. ئىككىنچىدىن، ھەم دۆلەت ھوقۇقىنىڭ بىردەكلىكىگە كاپالەتلىك قىلىدۇ، ھەم دۆلەتنىڭ ھەر قايسى ئورگانلىرىنىڭ ئىش تەقسىماتىدا ھەمكارلىشىپ ماسلىشىپ ھەرىكەت قىلىشىغا قولايلىق يارىتىپ بېرىدۇ. ئۈچىنچىدىن، دېموكراتىيە بىلەن ئۈنۈمدىن ئىبارەت قوش نىشاننىڭ ئەمەلگە ئېشىشىغا پايدىلىق بولۇپ، ئۇلارنى ئورگانىك ھالدا بىرلەشتۈرىدۇ. تۆتىنچىدىن، پارتىيە رەھبەرلىكى بىلەن خەلق دېموكراتىيىسىنىڭ بىردەكلىكىنى گەۋدىلەندۈرىدۇ. بۇ تۆت ئالاھىدىلىك خەلق قۇرۇلتىيى تۈزۈمىنىڭ مەملىكىتىمىزنىڭ دۆلەت ھاكىمىيىتىنىڭ تەشكىلىي شەكلى ۋە سوتسيالىستىك دېموكراتىك سىياسەتنىڭ ئاساسىي شەكلى بولۇپ، ھەم غەرب كاپىتالىستىك دۆلەتلىرىدىكى ئۈچ ھوقۇقنىڭ ئايرىلىپ تۇرۇشىغا ئوخشىمايدۇ، ھەم ماركس پارىژ كوممۇنىستىك تەجرىبىسنى يەكۈنلەپ ئوتتۇرىغا قويغان پارلامېنت بىلەن مەمۇرنى بىرلەشتۈرۈشكە ئوخشىمايدۇ. ئەمەلىيەت ئىسپاتلىدىكى، بۇ، خەلق دېموكراتىيىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتىكى تۈپ تۈزۈم، شۇنداقلا جۇڭگونىڭ ئەمەلىيىتىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان دېموكراتىك تۈزۈم. ھازىرقى مەسىلە ئەمەلىيەت داۋامىدا بۇ تۈزۈمنى قەتئىي يولغا قويۇپ، بۇ تۈزۈمنىڭ پرىنسىپلىرىنى ھەقىقىي كونكرېت ئەمەلگە ئاشۇرۇشتا. بۇ بىزدىن بولۇپمۇ تۆۋەندىكى بىر قانچە جەھەتتىن داۋاملىق تىرىشىشنى تەلەپ قىلىدۇ: بىرىنچىدىن، خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ خىزمەت ھوقۇقىنى تېخىمۇ ياخشى يولغا قويۇپ، ھەر دەرىجىلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ ۋە ئۇنىڭ دائىمىي كومىتېتىنىڭ قانۇن تۈزگۈزۈش، سىياسەت بەلگىلەش ۋە نازارەتچىلىك قىلىش رولىنى تېخىمۇ كۈچەيتىپ، ئاساسىي قانۇندا بەلگىلەنگەن خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ تۈرلۈك ھوقۇقلىرىنى تولۇق ئەمەلگە ئاشۇرۇپ، خەلق قۇرۇلتىيى دۆلەتنىڭ ھوقۇقلۇق ئورگىنى، قانۇن تۈزگۈچ ئورگىنى ۋە نازارەتچىلىك ئورگىنى بولۇشتەك رولىنى تېخىمۇ ياخشى جارى قىلدۇرۇش كېرەك. ئىككىنچىدىن، سايلام تۈزۈمىنى تىرىشىپ ياخشىلاش كېرەك. نامزاتلارنى كۆرسىتىش چارىسىنى مۇكەممەللەشتۈرۈپ، سايلىغۇچىلارنىڭ سايلانغۇچىلارنى تېخىمۇ كۆپ، تېخىمۇ كەڭ ۋە ئەترابلىق چۈشىنىشىگە ھەمدە مۇشۇ ئاساستا بېلەت تاشلاش ھوقۇقى يۈرگۈزۈشىگە يول ئېچىپ، سايلىغۇچىلارنىڭ ھەقىقىي تۈردە ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولغان ھالدا بېلەت تاشلاش ھوقۇقىنى يۈرگۈزۈشىگە كاپالەتلىك قىلىش لازىم. سايلامنى سايلىغۇچىلارنىڭ ئىرادىسىنى تېخىمۇ ياخشى ئەكس ئەتتۈرىدىغان قىلىش ئارقىلىق، ھەقىقىي تۈردە ئەڭ مۇنەۋۋەر ئىختىساس ئىگىلىرىنى ئەڭ زور دەرىجىدە سايلاپ چىقىش لازىم. ئۈچىنچىدىن، خەلق ۋەكىللىرىنىڭ رولىنى تېخىمۇ ياخشى جارى قىلدۇرۇپ، تۈزۈملەرنى ساغلاملاشتۇرۇش ۋە تەدبىرلەرنى مۇكەممەللەشتۈرۈش ئارقىلىق، خەلق ۋەكىللىرىنى خەلق قۇرۇلتىيىدا سايلىغۇچىلارنىڭ ئىرادىسىگە تېخىمۇ ياخشى ۋەكىللىك قىلدۇرۇپ، سايلىغۇچىلارنىڭ ئارزۇسىنى ئەكس ئەتتۈرۈش، خەلقنىڭ دۆلەت ئورگانلىرى ۋە ئۇنىڭ خىزمەتچىلىرىگە قارىتا نازارەتچىلىك قىلىشىغا ۋەكىللىك قىلدۇرۇش كېرەك. خەلق ۋەكىللىرىنىڭ سايلىغۇچىلار ئالدىدا جاۋابكار بولۇش تۈزۈمى، سايلىغۇچىلار ئالدىدا خىزمىتىنى دوكلات قىلىش تۈزۈمى ۋە سايلىغۇچىلارنىڭ سوئال ـ سورىقىنى قوبۇل قىلىش تۈزۈمىنى ساغلاملاشتۇرۇپ، خەلقنى ھەقىقىي تۈردە ۋەكىللەرنى نازارەت قىلدۇرۇش بىلەن خەلق ۋەكىللىرىنىڭ خەلق ئالدىدا جاۋابكار بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش لازىم.

كومپارتىيە رەھبەرلىكىدە كۆپ پارتىيە ھەمكارلىشىش ۋە سىياسىي مەسلىھەت ئېلىپ بېرىش تۈزۈمى ــ جۇڭگوچە ئالاھىدىلىككە ئىگە سوتسيالىستىك سىياسىي پارتىيە تۈزۈمى ۋە دېموكراتىيە تۈزۈمىنىڭ مۇھىم مەزمۇنى. بۇ تۈزۈمنىڭ تۈپ سىياسىي ئالدىنقى شەرتى ــ كومپارتىيە «ئۇزاق مۇددەت بىللە تۇرۇش، ئۆز ئارا نازارەت قىلىش، بىر ـ بىرىدىن سىر ساقلىماسلىق، باشقا كەلگەننى تەڭ كۆرۈش» فاڭجېنىنى يولغا قويۇش بىلەن بىللە، ھەر قايسى دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلارمۇ كومپارتىيىنىڭ رەھبەرلىكىنى ۋە كومپارتىيىنىڭ دۆلەتكە بولغان رەھبەرلىكىنى ئېتىراپ قىلىش ۋە قوبۇل قىلىشتىن ئىبارەت. كومپارتىيىنىڭ رەھبەرلىكىدە چىڭ تۇرۇش، تۆت ئاساسىي پرىنسىپنى قوغداش كومپارتىيە بىلەن دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلارنىڭ ھەمكارلىقىنىڭ سىياسىي ئاساسى. كومپارتىيىنىڭ رەھبەرلىكىدە چىڭ تۇرۇش دېگەنلىك ـ دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلارنىڭ بارلىق ئىشلىرىنى كومپارتىيە ھۆددىگە ئالىدۇ، دېگەنلىك بولماستىن بەلكى كومپارتىيە دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلارغا قارىتا سىياسىي رەھبەرلىكنى يۈرگۈزىدۇ، دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلار ئاساسىي قانۇندا بەلگىلەنگەن ھوقۇق ۋە مەجبۇرىيەت دائىرىسىدىكى سىياسىي ئەركىنلىك، تەشكىلىي جەھەتتىكى مۇستەقىللىق ۋە قانۇنىي جەھەتتىكى باراۋەرلىكتىن بەھرىمەن بولىدۇ، دېگەنلىكتۇر. كومپارتىيە دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلارنىڭ پىكرى ۋە ھوقۇق مەنپەئەتىگە ھۆرمەت قىلىدۇ، دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلارنىڭ ئاساسىي قانۇن ۋە قانۇندا بەلگىلەنگەن دائىرىدە مۇستەقىل ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولغان ھالدا تۈرلۈك پائالىيەتلەرنى قانات يايدۇرۇشىنى قوللايدۇ. كومپارتىيە بىلەن دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلار ۋە پارتىيە ـ گۇرۇھسىز ۋەتەنپەرۋەر زاتلارنىڭ سىياسىي مەسلىھەت ئېلىپ بېرىشى ــ كومپارتىيە رەھبەرلىكىدە كۆپ پارتىيە ھەمكارلىشىش ۋە سىياسىي مەسلىھەت ئېلىپ بېرىش تۈزۈمىنىڭ مۇھىم مەزمۇنى شۇنداقلا دۆلىتىمىزدىكى كۆپ پارتىيە ھەمكارلىقىنىڭ ئاساسىي شەكلى. كومپارتىيە بىلەن دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلار، پارتىيە ـ گۇرۇھسىز ۋەتەنپەرۋەر زاتلار، خەلق تەشكىلاتلىرى ۋە ھەر مىللەت، ھەر ساھەدىن تەركىب تاپقان جۇڭگو خەلق سىياسىي مەسلىھەت كېڭىشى دۆلىتىمىزدىكى ۋەتەنپەرۋەر بىرلىك سەپ تەشكىلاتى، شۇنداقلا كومپارتىيە رەھبەرلىكىدە كۆپ پارتىيە ھەمكارلىشىش ۋە سىياسىي مەسلىھەت ئېلىپ بېرىشنىڭ مۇھىم بىر تەشكىلىي شەكلى. سوتسيالىستىك دېموكراتىيىنى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا راۋاجلاندۇرۇش ئۈچۈن، كومپارتىيە رەھبەرلىكىدە كۆپ پارتىيە ھەمكارلىشىش ۋە سىياسىي مەسلىھەت كېڭىشىش تۈزۈمىدە چىڭ تۇرۇش ۋە ئۇنى مۇكەممەللەشتۈرۈش كېرەك. بولۇپمۇ كومپارتىيىنىڭ ھەر قايسى دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلارغا بولغان رەھبەرلىكنى ياخشىلاپ ۋە كۈچەيتىپ، كومپارتىيە بىلەن ھەر قايسى دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلارنىڭ مۇناسىۋىتىنى توغرا بىر تەرەپ قىلىپ، دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلارنىڭ مۇستەقىللىقى ۋە ئاكتىپلىقىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇپ، ئۇلارنىڭ دۆلەتنىڭ سىياسىي تۇرمۇشىدىكى ئاكتىپ رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش كېرەك. دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلارنىڭ ھاكىمىيەتكە قاتنىشىش يوللىرىنى تېخىمۇ كەڭ ئېچىپ پىكىر ئېلىش، سۆھبەت يىغىنى ئېچىش، ئەھۋال مەلۇم قىلىش تۈزۈمىنى ئورنىتىش ۋە باشقا ئۈنۈملۈك شەكىللەر ئارقىلىق دېموكراتىك پارتىيە ـ گۇرۇھلارنىڭ ئەزالىرىنىڭ تېخىمۇ كۆپ پۇرسەت ۋە يوللار بىلەن پىكىر بېرىشىگە يول ئېچىپ، ئۇلارنىڭ دۆلەتنىڭ چوڭ ـ چوڭ سىياسەت، فاڭجېنلىرى، سىياسىي، ئىقتىسادىي تۇرمۇشتىكى چوڭ ئىشلار توغرىسىدىكى كۆز قارىشى ۋە تەكلىپىنى ئاڭلاش، كۆپ پارتىيە ھەمكارلىشىش، سىياسىي مەسلىھەت ئېلىپ بېرىش تۈزۈمىنى مۇكەممەللەشتۈرۈش، ئۇنى ئۆلچەملەشتۈرۈش ۋە قانۇنلاشتۇرۇش كېرەك.

ئىككىنچى، خەلق دېموكراتىيىسى دىكتاتۇرىسىدا چىڭ تۇرۇش ۋە ئۇنى مۇكەممەللەشتۈرۈش كېرەك. دۆلىتىمىز ئىشچىلار سىنىپى رەھبەرلىكىدىكى، ئىشچى ـ دېھقانلار ئىتتىپاقىنى ئاساس قىلغان خەلق دېموكراتىيىسى دىكتاتۇرىلىقىدىكى سوتسيالىستىك دۆلەت. خەلق دېموكراتىيىسى دىكتاتۇرىسىدا چىڭ تۇرۇش، تۆت ئاساسىي پرىنسىپتا چىڭ تۇرۇشنىڭ مۇھىم مەزمۇنلىرىنىڭ بىرى، جۇڭگوچە سوتسيالىستىك سىياسىي بەرپا قىلىشتا، ماركسىزمنىڭ پرولېتارىيات دىكتاتۇرىسى توغرىسىدىكى تەلىماتى بىلەن جۇڭگونىڭ كونكرېت ئەمەلىيىتى ئۆز ئارا بىرلەشتۈرۈلگەن خەلق دېموكراتىيىسى دىكتاتۇرىسىدا چىڭ تۇرۇشىمىز كېرەك. يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغاندىن بۇيانقى تارىخ ئىسپاتلىدىكى، خەلق دېموكراتىيىسى دىكتاتۇرىسى سوتسيالىستىك ئىنقىلاب ۋە قۇرۇلۇشنى ئىلگىرى سۈرۈش، ئىسلاھات، ئېچىۋېتىش ۋە سوتسيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈش جەھەتلەردە غايەت زور رول ئوينىدى. نۆۋەتتە، دۆلىتىمىز سوتسيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى ئېلىپ بېرىش ۋە خەلقئارا جىددىي ئۆزگىرىش بولۇشتە مۇرەككەپ مۇھىتقا دۇچ كەلدى. بۇنداق مۇرەككەپ ۋەزىيەتتە، خەلقنىڭ ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولۇشى ۋە دۆلەتنىڭ ئۇزاققىچە تىنچ بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش، يېڭى دەۋردىكى بانى ۋەزىپىنىڭ ئوڭۇشلۇق ئورۇندىلىشىغا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، خەلق دېموكراتىيىسى دىكتاتۇرىسىدا چىڭ تۇرۇپ، ئۇنىڭ مەزمۇنى ۋە شەكلىنى تېخىمۇ مۇكەممەللەشتۈرۈشىمىز كېرەك.

ئۈچىنچى، ئاساسىي قاتلامنىڭ ھاكىمىيەت قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىش، ئاساسىي قاتلام دېموكراتىيىسىنى كېڭەيتىش كېرەك. ئاساسىي قاتلام ئورۇنلىرىنىڭ دېموكراتىيىسى خەلقنىڭ بىۋاسىتە دېموكراتىيىسىنىڭ ئاساسىي مەزمۇنى بولۇپ، سوتسيالىستىك بازار ئىگىلىكى شارائىتىدا ئاساسىي قاتلام دېموكراتىيىسىنى يەنىمۇ كېڭەيتىش، سوتسيالىستىك دېموكراتىك سىياسەتكە نىسبەتەن ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە. يولداش جياڭ زېمىن پارتىيىنىڭ 15 ـ قۇرۇلتىيىدا بەرگەن دوكلاتىدا، ئاساسىي قاتلام دېموكراتىيىسىنى كېڭەيتىپ، خەلقنىڭ ئاساسىي قاتلام ئورۇنلىرىدىكى بىۋاسىتە يۈرگۈزىدىغان دېموكراتىيە ھوقۇقىغا كاپالەتلىك قىلىشنى تەكىتلىدى. بۇنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشتە، بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەردە يېزىلاردا «كەنت ئاھالىسى تەشكىلىي قانۇنى»نى داۋاملىق ئەستايىدىل ئىجرا قىلىپ، كەنت ئاھالىسىنىڭ ئاپتونومىيە تۈزۈمىنى مۇكەممەللەشتۈرۈش كېرەك. كەنت ئاپتونومىيىسىنىڭ تەلىپى بويىچە كەنت ئاھالىسىنىڭ ئۆزىنىڭ ئىشلىرىنى ئۆزى باشقۇرۇش جەھەتتىكى 4 تۈرلۈك دېموكراتىك ھوقۇقىنى يەنى دېموكراتىك سايلام ھوقۇقى، دېموكراتىك باشقۇرۇش ھوقۇقى، دېموكراتىك مالىيە ئىشلىرىنى باشقۇرۇش ھوقۇقى ۋە دېموكراتىك نازارەتچىلىك ھوقۇقىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش كېرەك. شەھەرلەردە دۆلەت ئىگىلىكىدىكى كارخانىلار، كەسپىي ئورۇنلاردىكى ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر قۇرۇلتىيىدا چىڭ تۇرۇش ۋە ئۇنى مۇكەممەللەشتۈرۈش كېرەك. كارخانىلاردا زامانىۋى كارخانا تۈزۈمى ئىسلاھاتىنى بەرپا قىلىش جەريانىدا، ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر قۇرۇلتىيى تۈزۈمىدە چىڭ تۇرۇش ۋە ئۇنى مۇكەممەللەشتۈرۈش لازىم. پايچىلار قۇرۇلتىيىنى ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر قۇرۇلتىيىنىڭ ئورنىغا دەسسىتىشكە بولمايدۇ. كەسپىي ئورۇنلاردا، بۇ جەھەتتىكى ئاجىز ھالقىلارنى ئۆزگەرتىپ، ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر قۇرۇلتىيىنى ھەقىقىي يولغا قويۇش كېرەك. ھەر دەرىجىلىك پارتىيە، ھۆكۈمەتنىڭ رەھبىرىي ئورگانلىرى ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر قۇرۇلتىيى خىزمىتىنى ئاكتىپ قوللىشى، ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر قۇرۇلتىيىنىڭ تۈرلۈك دېموكراتىك ھوقۇقىنىڭ ئەمەلىيلىشىشىگە كاپالەتلىك قىلىشى ۋە ياردەم بېرىشى كېرەك. كارخانا كەسپىي ئورۇنلاردىكى ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر سوتسيالىستىك بازار ئىگىلىكى شارائىتىدا، ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر قۇرۇلتىيىدىن ئىبارەت بۇ ئۈنۈملۈك شەكىل ئارقىلىق دېموكراتىك ھوقۇقىنى تولۇق يۈرگۈزۈپ، ئۆزىنىڭ مەنپەئەتى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنى ئۆزى باشقۇرۇشى كېرەك. شۇ ئارقىلىق پۈتكۈل سوتسيالىستىك دېموكراتىك سىياسەتنى راۋاجلاندۇرۇش لازىم.

(ئاپتور شىنجاڭ سىفەن داشۆسى قانۇن ـ ئىقتىساد فاكۇلتېتىدا)

ئاپتونوم رايونلۇق ئائىلىلار بىرلەشمىسى ئىش ئورنىدىن ئايرىلغان ئايال خىزمەتچىلەرگە ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلدى

ئۆز مۇخبىرىمىز گۈلنۇر تۇرسۇن خەۋىرى. ئاياللارنىڭ ئىشقا ئورۇنلىشىش، تەربىيە ئېلىش ھوقۇقىنىڭ ئەمەلىيلىشىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش، ئايال ئىشچىلارنىڭ ئىش ئورنىدىن قېلىشى ۋە ئۇلارنىڭ قايتا ئىشقا ئورۇنلىشىشى ــ نۆۋەتتىكى ئاياللار خىزمىتىدە ساقلىنىۋاتقان گەۋدىلىك مەسىلىلەرنىڭ بىرى. تەكشۈرۈلۈشىچە ...

يۇش پرىنسىپى ۋە چارىسىنى تۈزۈشكە ھەيدەكچىلىك قىلىپ، ئەمگەك قانۇن ـ تۈزۈملىرىنى تۈرغۈزدى ۋە مۇكەممەللەشتۈردى. 2. تەربىيىلەشنى كۈچەيتىپ، ئايال ئىشچى ـ خىزمەتچىلەرنىڭ رىقابەتلىشىپ ئىشقا ئورۇنلىشىش ۋە قايتا ئىشقا ئورۇنلىشىشتىكى ئىقتىدارىنى ئاشۇردى. 3. كۆپ خىل ئىگىلىكنى ۋە 3 ـ كەسپنى زور ...

غۇلجا ناھىيىلىك سىياسىي كېڭەش ئەزالىرى ئىككى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىدا ياخشى رول ئويناماقتا

ئىختىيارىي مۇخبىرلىرىمىز مىرزەخمەت مەھەممەت، راھىلە كامال خەۋىرى. غۇلجا ناھىيىلىك سىياسىي كېڭەش ئەزالىرى «بەش بىر» پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇپ، ئىككى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىدا ئۆز رولىنى جارى قىلدۇرۇپ، ناھىيىنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن ئاكتىپ تۆھپە قوشتى.

سىياسىي كېڭەش «بەش بىر» پائالىيىتىنى قا- ...

... چە خەرىتىنى قايتىدىن سىزدۇردى. بۇ «غۇلجا ناھىيىسىنىڭ ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتىنىڭ 9 ـ بەش يىللىق پىلانى ۋە 2010 ـ يىلغىچە بولغان كەلگۈسى نىشانى»غا كىرگۈزۈلدى. ئەزالار ئارىسىدا يەنە ھالقىلىق سەۋىيىگە يېتىش قانات يايدۇرۇلۇپ، «ئىككىنى تۇتۇش، ئىككىدە باشلامچى بولۇش، بىر ...

بىرىنچى، خەلق قۇرۇلتىيى تۈزۈمى ھەم كومپارتىيە رەھ- ... ۋە نازارەتچىلىك قىلىش رولىنى تېخىمۇ كۈچەيتىپ، ئاسا- ... دائىرىسىدىكى سىياسىي ئەركىنلىك، تەشكىلىي جەھەتتىكى مۇس- ... كى، خەلق دېموكراتىيىسى دىكتاتورىسى سوتسىيالىستىك ئىنقىلاب ئېتىدا)

غۇلجا ناھىيىلىك سىياسىي كېڭەش ئەزالىرى ئىككى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىدا ياخشى رول ئوينىماقتا

ئىختىيارىي مۇخبىرلىرىمىز **مىرزەخمەت مەھمەت، راھىلە كامال** خەۋىرى. غۇلجا ناھىيىلىك سىياسىي كېڭەش ئەزالىرى «بەش بىر» پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇپ، ئىككى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىدا ئۆز رولىنى جارى قىلدۇرۇپ، ناھىيىنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن ئاكتىپ تۆھپە قوشتى.

سىياسىي كېڭەش «بەش بىر» پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇش داۋامىدا، ئەزالارنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرىنى جارى قىلدۇرۇشقا ئەھمىيەت بېرىپ، ئەزالارنى خىزمەت ئورۇنلىرىدا ئىقتىدارىنى جارى قىلدۇرۇپ، تۆھپە قوشۇشقا سەپەرۋەر قىلدى. ئەزا ۋاڭ كېجى بىر يىل ئىچىدە 350 مىڭ خەتلىك «يەر ناملىرىنى تولۇقلاش — ئۆزگەرتىش نەتىجە كارتوچكىسى» دىن 1000 نۇسخىدىن كۆپرەكنى رەتلەپ چىقتى ھەمدە مۇتەخەسسىسلەرنى تەكلىپ قىلىپ 30 پارچە خەرىتىنى قايتىدىن سىزدۇردى. بۇ «غۇلجا ناھىيىسىنىڭ ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتىنىڭ 9 - بەش يىللىق پىلانى ۋە 2010 - يىلغىچە بولغان كەلگۈسى نىشانى» غا كىرگۈزۈلدى. ئەزالار ئارىسىدا يەنە ھاللىق سەۋىيىگە يېتىش قانات يايدۇرۇلۇپ، «ئىككىنى تۇتۇش، ئىككىدە باشلامچى بولۇش، بىرنى قوللاش» پائالىيىتى ئىلگىرى سۈرۈلدى. پەنجىم يېزىسىدىكى ئەزا خې گۈيفېن ھاللىق سەۋىيىگە يېتىپ، بېيىغاندا يۇرتداشلىرىنى ئۇنتۇماي ئۇلارغا ئىللىقلىق يەتكۈزدى. دىنىي ساھەدىكى ئەزالار توي - تۆكۈن، نەزىر - چىراغ ئىشلىرىنى ئاددىي - ساددا ئۆتكۈزۈشنى پائال تەشۋىق قىلىپ، ئۆزلىرى باشلامچى بولۇپ، دېھقانلارنىڭ سېلىقىنى يەڭگىللىتىشتە ئۆز رولىنى جارى قىلدۇردى.

ئۈرۈمچى شەھەرىدىكى ئىككى دەرىجىلىك خەلق سوت مەھكىمىلىرى بولتۇر ئىجرا دېلوسىدىن 7337 نى ئىجرا قىلدى. بۇ، نىشانلىق باشقۇرۇش كۆرسەتكۈچىدىن 6 % . 8 ئاشتى.

سۈرەتتە: بىر قىسىم ئىجرا خادىملىرى دېلولاردىكى چىگىش مەسىلىلەرنى مۇزاكىرە قىلماقتا.

مامۇت بارات فوتوسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئاياللار بىرلەشمىسى ئىش ئورنىدىن ئايرىلغان ئايال خىزمەتچىلەرگە ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلدى

ئۆز مۇخبىرىمىز **گۈلنۇر تۇرسۇن** خەۋىرى. ئاياللارنىڭ ئىشقا ئورۇنلىشىش، تەربىيە ئېلىش ھوقۇقىنىڭ ئەمەلىيلىشىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش، ئايال ئىشچىلارنىڭ ئىش ئورنىدىن قېلىشى ۋە ئۇلارنىڭ قايتا ئىشقا ئورۇنلىشىشى — نۆۋەتتىكى ئاياللار خىزمىتىدە ساقلىنىۋاتقان گەۋدىلىك مەسىلىلەرنىڭ بىرى. تەكشۈرۈلۈشىچە، ئاپتونوم رايونىمىزدا ئىش ئورنىدىن قالغان ئىشچى - خىزمەتچى 20 مىڭدىن ئاشقان. بۇنىڭ ئىچىدە ئايال ئىشچىلار 13 مىڭ 500 بولۇپ، ئىش ئورنىدىن قالغان ئىشچى - خىزمەتچىلەر ئومۇمىي سانىنىڭ 5 % . 67 نى ئىگىلىگەن. بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن، ئاپتونوم رايونلۇق ئاياللار بىرلەشمىسى ئاساسلىقى مۇنداق ئۈچ ئىشنى چىڭ تۇتتى. 1. مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارنىڭ ئىش ئورنىدىن ئايرىلغان ئىشچى - خىزمەتچىلەرنى قايتا ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشنى يولغا قويۇش پرىنسىپى ۋە چارىسىنى تۈزۈشكە ھەيدەكچىلىك قىلىپ، ئەمگەك قانۇن - تۈزۈملىرىنى تۇرغۇزدى ۋە مۇكەممەللەشتۈردى. 2. تەربىيىلەشنى كۈچەيتىپ، ئايال ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ رىقابەتلىشىپ ئىشقا ئورۇنلىشىش ۋە قايتا ئىشقا ئورۇنلىشىشتىكى ئىقتىدارىنى ئاشۇردى. 3. كۆپ خىل ئىگىلىكنى ۋە 3 - كەسىپنى زور كۈچ بىلەن تەرەققىي قىلدۇرۇپ، ئىشقا ئورۇنلىشىش يوللىرىنى كېڭەيتىپ ئىجتىمائىي كۈچلەرنى قوزغاش ئارقىلىق مۇلازىمەت مەركەزلىرىنى قۇرۇپ، ئىلمە - توقۇلما، كىيىم - كېچەك، پىششىقلاپ ئىشلەش زاۋۇتلىرىنى قۇرۇش، ئاشخانا ئېچىش قاتارلىق كۆپ خىل تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ئىش ئورنىدىن ئايرىلغان 7800 ئايال ئىشچىنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇردى. بۇ ئىش ئورنىدىن ئايرىلغان ئايال ئىشچىلار ئومۇمىي سانىنىڭ 7 % . 57 نى ئىگىلىدى.

شىنجاڭ سىملىق تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى قازاق تېلېۋىزىيە تەرجىمە تەھرىر بۆلۈمى قۇرۇلغان 4 يىلدىن بۇيان دۆلىتىمىز ۋە چەت ئەلدە ئىشلەنگەن 1520 قىسىم كىنو، تېلېۋىزىيە فىلىمىنى تەرجىمە قىلىپ ئاۋاز بېرىپ، قازاق دېھقان، چارۋىچىلارنىڭ ياخشى باھاسىغا ئېرىشتى. ھەمدە 4 قېتىم شىنجاڭ سىملىق تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى تەرىپىدىن ئىلغار ئورۇن بولۇپ باھالىنىپ تەقدىرلەندى.

سۈرەتتە: ئاۋاز ئارتىسلىرى ئاۋاز بەرمەكتە.

فاتىخ شەرىق فوتوسى

ئارشاڭ ناھىيىلىك سىياسىي كېڭەش فۇنكسىيىسىنى ياخشى جارى قىلدۇرماقتا

ئىختىيارىي مۇخبىرىمىز **ئابدۇرېشىت ئابلىز** خەۋىرى. ئارشاڭ ناھىيىلىك سىياسىي كېڭەش يېقىنقى يىللاردىن بۇيان فۇنكسىيىسىنى ياخشى جارى قىلدۇرۇپ، ناھىيىنىڭ ئىجتىمائىي، سىياسىي مۇقىملىقى ئۈچۈن تېگىشلىك تۆھپە قوشتى.

بۇ كومىتېت 1993 - يىلدىن بۇيان ئەزالارنى ئىسلاھات، تەكشۈرۈش ۋە ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش داۋامىدىكى مۇھىم مەسىلىلەرنى چۆرىدىگەن ھالدا سىياسىي كېڭەشىش، دېموكراتىك نازارەت ئېلىپ بېرىشقا يېتەكلىدى. بۇ جەرياندا ئەزالار بەزى تۈزۈلمىلەرنىڭ ئەمەلىي قىيىنچىلىقلىرىنى بايقىغاندىن كېيىن ئالاقىدار تارماقلارنىڭ ياردەم بېرىشىنى مۇراجىئەت قىلدى. زالىمنا يېزىلىق دوختۇرخانىنىڭ داۋالاش ئۈسكۈنىلىرىنىڭ كەم بولۇش ئەھۋالىنى تېزدىن ھەل قىلدى.

دېھقانلار تىجارەت بىلەن شۇغۇللىنىشتا خاتا قاراشتىن قۇتۇلۇشى كېرەك

يېقىنقى يىللاردىن بۇيان «پەن - تېخنىكا ئارقىلىق يېزا ئىگىلىكىنى گۈللەندۈرۈش» سىياسىتىنىڭ ئۈزلۈكسىز چوڭقۇرلىشىشى ۋە «ئۈچ يۇقىرى، يېزا ئىگىلىكى» نىڭ تېز سۈرئەتتە راۋاجلىنىشىغا ئەگىشىپ، دېھقانلارنىڭ تۇرمۇشى تەدرىجىي ياخشىلانغان بولسىمۇ، ئەمما يېزىلاردا ئۇچۇر ئالاقىسى قولايسىز بولۇش، دېھقانلارنىڭ مەدەنىيەت ساپاسى تۆۋەن بولۇش قاتارلىق سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن بىر قىسىم دېھقانلار تىجارەت بىلەن شۇغۇللىنىشتا بىھۇدە زىيان تارتماقتا. شۇڭا دېھقانلار ئىگىلىكنى جانلاندۇرۇش ئۈچۈن تۆۋەندىكىدەك خاتا قاراشتىن قۇتۇلۇشى لازىم.

1. «سېتىشقا كۆزى قىيماسلىق روھىي ھالىتى ئېغىر بولۇش» تەك خاتا قاراش. دېھقانلار ئۆزلىرى مىڭ بىر جاپادا ئېرىشكەن ئەمگەك مېۋىسىنى ياخشىراق باھادا سېتىشنى ئويلايدۇ. شۇڭا ئۇلار تاۋارنىڭ باھاسى ئادەتتىكى چاغلاردىكىدىن سەل - پەل ئۆرلىگەن ھامان ئۆز مەھسۇلاتلىرىنى دەرھال سېتىپ قولدىن چىقىرىشى، ھەرگىز ئىككىلىنىپ تۇرماسلىقى كېرەك.

2. پۇلنى «ئۆلۈك» پېتى ساقلاشتەك خاتا قاراش. نۇرغۇن دېھقانلار پۇل تاپقاندىن كېيىن، بالىلىرىغا ئاتاپ ئۆي سېلىشقا ئىشلىتىدۇ، ياكى بولمىسا بانكىغا ئامانەت قويۇپ قويىدۇ. ئەمما پۇلنى تەكرار ئىشلەپچىقىرىشقا ئىشلىتىشكە سەل قارايدۇ. پۇلنى پەرزەنتلىرىگە ئاتاپ ئۆي سېلىشقا ئىشلىتىش ياكى بانكىغا ئامانەت قويۇپ قويۇش ياخشى ئىش. بىراق بەزى دېھقانلار ئون نەچچە ياشلىق بالىلىرىغا ئاتاپ ئۆي سېلىپ قويىدۇ. ئۆي پۈتكەندىن كېيىن بوش تۇرىدۇ - دە، مۇئەييەن ئىشلىتىش قىممىتى بولمايدۇ. بۇنىڭ بىلەن نۇرغۇن مەبلەغ بېسىلىپ تۇرىدۇ. ئەگەر بۇ مەبلەغ تەكرار ئىشلەپچىقىرىشنى كېڭەيتىشكە ياكى بەزى يېڭى تىجارەت ئۈچۈن، پىششىقلاپ ئىشلەش تۈرلىرى ئۈچۈن ئىشلىتىلسە «ئۆلۈك» پۇل تىرىلىدۇ.

3. «نېمىنىڭ باھاسى ئۆرە بولسا، شۇ تىجارەت بىلەن شۇغۇللىنىش» تەك خاتا قاراش. بەزى دېھقانلار تىجارەت بىلەن شۇغۇللىنىشتا بازارنى تەكشۈرۈشكە ئەھمىيەت بەرمەيدۇ. باشقىلار قانداق تىجارەت بىلەن شۇغۇللانسا، ئۇلارمۇ قارىغۇلارچە ئەگىشىپ شۇ تىجارەت بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. نەتىجىدە ئوخشاش خىلدىكى تاۋار بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلار كۆپىيىدۇ - دە، شۇ خىلدىكى تاۋارنىڭ باھاسى مۇقەررەر ھالدا تۆۋەنلەيدۇ. يەنە بەزى دېھقانلار مەلۇم خىلدىكى تاۋارنىڭ تىجارىتى بىلەن شۇغۇللىنىپ، پايدىسى چىقمىغان ھامان بۇ خىل تاۋارنىڭ تىجارىتىدىن تېزلا ۋاز كېچىدۇ. شۇڭا دېھقانلار تىجارەت بىلەن شۇغۇللانغاندا، بازار ئۇچۇرىغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشى، تىجارەت بىلەن شۇغۇللىنىشتا ئەڭ ياخشىسى ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇشى كېرەك.

ئابدۇۋايىت قاسىم تەرجىمىسى

ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ خەير - ساخاۋەت ئىشلىرىدا يۈكسىلىش بارلىققا كەلدى

ئۆز مۇخبىرىمىز **ئالىيە ئابدۇقادىر** خەۋىرى. شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەير - ساخاۋەت ئىلمىي جەمئىيىتى بولتۇر جەمئىيەتتىكى ھەر ساھەنىڭ قوللىشى ۋە خىزمەتچى خادىملارنىڭ ئورتاق تىرىشچانلىقى ئاستىدا، «قېرىلارنى يۆلەش، يېتىملارغا يار - يۆلەك بولۇش، نامراتلارغا ئىقتىسادىي ياردەم بېرىش» نى خىزمەتنىڭ مۇھىم نۇقتىسى قىلىپ، مەبلەغ توپلاش، خەير - ساخاۋەت ئىشلىرى ئارقىلىق ياردەم بېرىش قاتارلىق جەھەتلەردە بەلگىلىك خىزمەت ئىشلەپ، شىنجاڭنىڭ خەير - ساخاۋەت ئىشلىرىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش جەھەتتە ئىزدەندى. بۇ ئىلمىي جەمئىيەت خەير - ساخاۋەت ئىشلىرىدا ھەر ساھەنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن تەشۋىقات خىزمىتىنى كۈچەيتىپ، ئاخبارات ۋاستىسى ئارقىلىق خەير - ساخاۋەت ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ خاراكتېرى، ۋەزىپىسى، ئاساسىي مەقسىتىنى تەشۋىق قىلدى. ھەر خىل شەكىل ۋە پائالىيەتلەر ئارقىلىق ئىئانە توپلاپ، بالىلار پاراۋانلىق ئورۇنلىرى، مېيىپلار بىرلەشمىسى، ساناتورىيە، ئالاھىدە قىيىنچىلىقى بار كارخانىلاردىكى ئېغىر ئاغرىقلار، بالىلار دوختۇرخانىسى قاتارلىق ئورۇنلار ۋە يېتىم - يېسىرلارغا ماددىي ياردەم، نەق پۇل يەتكۈزۈپ بەردى. ئۇلار يەنە، قەرەللىك ھالدا قىزىلتۇرمىسى ۋە زەھەر تاشلىتىش ئورۇنلىرىغا بېرىپ ئۇلاردىن ھال سورىدى.

جۇڭگونىڭ قانچە سۈنئىي ھەمراھى بار؟

ئېلىمىز 1970 - يىل 4 - ئاينىڭ 24 - كۈنى تۇنجى سۈنئىي ھەمراھ «شەرق قىزاردى» 1 - نومۇرلۇقنى مۇۋەپپەقىيەتلىك قويۇپ بېرىپ، ئەينى چاغدىكى سوۋېت ئىتتىپاقى، ئامېرىكا، فرانسىيە، ياپونىيىدىن قالسىلا سۈنئىي ھەمراھ قويۇپ بەرگەن بەشىنچى دۆلەت بولۇپ قالغانىدى. ھازىرغا قەدەر ئېلىمىز 39 سۈنئىي ھەمراھ قويۇپ بەردى.

بۇنىڭ ئىچىدە ئېلىمىز قايتۇرۇپ كېلىنىدىغان سۈنئىي ھەمراھتىن 16 نى مۇۋەپپەقىيەتلىك قويۇپ بەردى ۋە قايتۇرۇپ كەلدى. قايتۇرۇپ كېلىنىدىغان سۈنئىي ھەمراھ ئېلىمىز ئەڭ كۆپ قويۇپ بەرگەن، تېخنىكا جەھەتتە ئەڭ پىشقان بىر خىل سۈنئىي ھەمراھتۇر. نۆۋەتتە دۇنيادا سۈنئىي ھەمراھنى قايتۇرۇپ كېلىش تېخنىكىسىنى ئىگىلىگەن دۆلەتلەردىن رۇسىيە، ئامېرىكا ۋە ئېلىمىزلا بار. ئېلىمىز قويۇپ بەرگەن 17 قايتۇرۇپ كېلىنىدىغان سۈنئىي ھەمراھنىڭ 16 سىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك قايتۇرۇپ كېلىپ، قايتۇرۇپ كېلىش مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇش نىسبىتى 94 % كە يەتتى، بۇ دۇنيادىمۇ ئىنتايىن ئاز ئۇچرايدۇ.

(ماتېرىيالدىن)

تاماكا تاشلاشنى ئۆزۈمدىن باشلايمەن

2 - ئاينىڭ 12 - كۈنى شەندۇڭ ئۆلكىلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى مياۋ فېڭلىن ئىمزا قويغان بىر پارچە تاماكا تاشلاش تەشەببۇسنامىسى ئۆلكىلىك تاماكىنى كونترول قىلىش جەمئىيىتىگە يوللاپ بېرىلگەن. بۇنىڭ بىلەن مەزكۇر جەمئىيەت قوزغىغان «شەندۇڭ ئۆلكىسىدىكى 100 نەپەر ئۆلكە، نازارەت رەھبەرلىرىنىڭ تاماكا تاشلاش تەشەببۇسىغا ئىمزا قويۇش» پائالىيىتىدە نەچچە ئون رەھبەرنىڭ ئۆز قەلىمى بىلەن ئىمزا قويغان تەشەببۇسنامىسى ئارقا - ئارقىدىن تاپشۇرۇۋېلىندى.

نۇرغۇن رەھبەر تەشەببۇسنامىدا مۇنداق دېدى: ئۆلكە باشلىقى، نازارەت دەرىجىلىك رەھبىرىي كادىر بولۇش سۈپىتىم بىلەن ئەلۋەتتە باشلامچىلىق بىلەن شەندۇڭلۇقلارنىڭ ياخشى ئوبرازىنى تىكلەپ، ئەۋلادلىرىمىزنىڭ سالامەتلىكى ئۈچۈن تۆھپە قوشىمەن، باشلامچىلىق بىلەن تاماكىنى كونترول قىلىپ، تاماكا چېكىشنى تاشلايمەن. ئۇلار مۇنۇلارنى تەشەببۇس قىلدى: ئاممىۋى سورۇنلاردا تاماكا چېكىشنى چەكلەش بەلگىلىمىلىرىنى قوللايمىز، بەلگىلىمىگە رىئايە قىلىمىز؛ ھۆكۈمەت پائالىيەتلىرىدە ۋە ئىجتىمائىي پائالىيەتلەردە تەشەببۇسكارلىق بىلەن تاماكا چەكمەيمىز، تاماكا تۇتمايمىز، تۇتقان تاماكىنى قوبۇل قىلمايمىز؛ شۇنىڭ بىلەن بىللە يېنىمىزدىكى خىزمەتچى خادىملارغا ۋە ئائىلىمىزدىكى پەرزەنتلىرىمىزگە تاماكا چەكمەسلىك توغرىسىدا تەربىيە ئىشلەيمىز. ئۆلكىلىك سەھىيە نازارىتىنىڭ نازىرى جاڭ چېڭلىن بۇ پائالىيەتتىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن تەشەببۇسنامىغا ئالدى بىلەن ئىمزا قويۇپ مۇنداق دېدى: «مېنىڭ خۇمارىم ئىنتايىن كۈچلۈك. بىراق سەھىيە نازارىتىنىڭ رەھبىرى بولۇش سۈپىتىم بىلەن، ئەلۋەتتە باشلامچىلىق بىلەن تاماكا تاشلاش كېرەكلىكىنى تېخىمۇ ھېس قىلىپ يەتتىم». ھازىر جاڭ نازىر ئاممىۋى سورۇنلاردا تاماكا چەكمەيلا قالماستىن، يەنە مۇنۇلارنى بەلگىلىدى: نازارەتنىڭ چوڭ - كىچىك يىغىنلىرىدا تاماكا چېكىش چەكلىنىدۇ، بارلىق خىزمەتچى خادىملار ھۆكۈمەت ئىشلىرىنى بېجىرگەندە تاماكا چېكىشكە رۇخسەت قىلىنمايدۇ.

«گېزىت - ژۇرناللاردىن تەرمىلەر» دىن

بۇ بەتنىڭ جاۋابكار مۇھەررىرى: گۈلنۇر تۇرسۇن

ئەر - خوتۇنلار بىر - بىرىنىڭ كەسىپ ئالاھىدىلىكىگە ھۆرمەت قىلىشى كېرەك

ماھىنۇر ئىسمايىل

ئىجتىمائىي ئىش تەقسىماتىنىڭ ئوخشاش بولماسلىقى تۈپەيلىدىن كۆپىنچە ئەر - خوتۇنلار باشقا - باشقا كەسىپ ئورۇنلىرىدا ئىشلەپ قالىدۇ. كەسىپ ئوخشاش بولمىغان ئىكەن كەسپىنىڭ ئالاھىدىلىكىمۇ ئوخشاش بولمايدۇ. شۇ سەۋەبتىن، ئەر - خوتۇنلار ئوتتۇرىسىدا بىر - بىرىنىڭ كەسىپ ئالاھىدىلىكىنى چۈشەنمەي جېدەللىشىپ قالىدىغان ئەھۋاللارمۇ دائىم يۈز بېرىپ تۇرىدۇ. ئائىلىلىك دوختۇر - سېستىرالار بىلەن توقۇمىچىلىق ئىشچىلىرى سىمېنا ئالمىشىپ كېچە - كۈندۈز ئىشلەيدۇ. كەسپىي سەنئەت ئۆمىكى ئەزالىرى كۆپىنچە سىرتلاردا سەييارە ئويۇن قويۇش بىلەن ئائىلىدىن ئايرىلىپ تۇرىدىغان ۋاقتى كۆپ بولىدۇ. شوپۇرلارنىڭ كۆپ ۋاقتى سىرتتا ئۆتىدۇ. شۇنداق بولغاچقا، تۇرمۇشتا ئوخشاش كەسىپتىكىلەر بىلەن تۇرمۇش قۇرۇش مۇمكىنچىلىكى ئاز بولىدۇ. شۇڭا باشقا - باشقا كەسىپتە ئىشلەۋاتقان ئەر - خوتۇنلار بىر - بىرىنىڭ كەسىپ ئالاھىدىلىكىنى چۈشەنمەسلىكى ياكى چۈشىنىشنى خالىماسلىقى تۈپەيلىدىن تۇرمۇشتا بەختسىزلىك ئالامەتلىرىنى پەيدا قىلىپ قويۇشى مۇمكىن. يېقىندا مەلۇم بىر ئورۇندا بىر جۈپ ئەر - خوتۇن نىكاھتىن ئاجرىشىش ئۈچۈن ئاجرىشىش رەسمىيەتلىرىنى بېجىرىش ئورنىغا كەلگەن. بېجىرگۈچى خادىم ئاجرىشىش سەۋەبىنى سورىغاندا، ئەر: «بىزنىڭ ئىككى بالىمىز بار، ئايالىم دوختۇرخانىدا ئىشلەيدۇ، كەچلىرى ئىشلەيمەن، دەپ دوختۇرخانىغا كېتىپ قالىدۇ. مەن كېچىچە بالا بېقىش، تاماق يېگۈزۈش، ئەتىسى كىيىملىرىنى كەيدۈرۈپ يەسلىگە ئاپىرىش ئىشلىرى بىلەن ئاۋارە بولىمەن، ئايالىم يوقمىكىن دېسەم بار، بارمىكىن دېسەم بالىنىڭ ھەممە ئىشى ماڭا قالىدۇ. مەن بىر بالا باققۇچىغا ئايلىنىپ قالدىم. شۇڭا ئۇنىڭ بىلەن ئاجرىشىپ ئۆز كەسپىمگە ماس كېلىدىغان بىرەرسى بىلەن توي قىلاي، ئۇمۇ ئۆز كەسپىگە ماس كېلىدىغان بىرەرسىنى تاپسۇن» دەپ جاۋاب بەرگەن. جەمئىيەتتە بۇنىڭدىنمۇ كۈلكىلىك مىساللار كۆپ. نۇرغۇن ئەر - خوتۇنلار بىر - بىرىنىڭ مەلۇم سەۋەبلەر بىلەن ئۆيگە كېچىكىپ كېلىشىنى ياقتۇرمايدۇ. بەزى ئەر - خوتۇنلار بىر - بىرىنىڭ كەسىپ ئالاھىدىلىكىنى بىلىپ تۇرسىمۇ، ئۆز ئارا ئىشىنەلمەيدۇ - دە، يول قويماي جېدەللىشىدۇ. ئەر - خوتۇنلارنىڭ كەسپى ئوخشىمىسىمۇ لېكىن تۇرمۇش ئەمەلىيىتى جەريانىدا بىر - بىرىنىڭ مىجەزى - خۇلقى، خاراكتېرى، قىزىقىشى، ھەۋىسى، تۇرمۇش ئادىتى بىر - بىرىگە ئايان بولىدۇ. توي قىلغاندىن كېيىنكى ئەر - خوتۇنلۇق مۇناسىۋىتى بىر - بىرىنى چۈشىنىش ئۈچۈن تېخىمۇ كۆپ ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىدۇ. بۇ نۇقتىدىن ئېيتقاندا، ئەر - خوتۇنلار ئوتتۇرىسىدا چۈشەنگىلى بولمايدىغان مۇرەككەپ مەسىلە يوق دېيىشكە بولىدۇ. كەسىپلەرنىڭ ئالاھىدىلىكى شۇ كەسىپلەرنىڭ خاراكتېرى تەرىپىدىن بەلگىلەنگەن. ئەگەر دوختۇر - سېستىرالار باشقا كەسىپتىكىلەرگە ئوخشاش كۈندۈزدىكى 8 سائەت ئىچىدىلا خىزمەت قىلىش بىلەن چەكلەنسە قانداق بولىدۇ؟ ئىبلىس كېسەللىك كېچە - كۈندۈز دېمەي كىشىلەرنىڭ ھاياتىغا تەھدىت سېلىپ تۇرسا قانداق قىلغۇلۇق؟ شۇنداقلا شوپۇرلارنى ماشىناڭنى ئىدارە ئىچىدىلا ھەيدە، سىرتلارغا چىقمايسەن، دېگىلى تېخى بولمايدۇ، مۇشۇنداق ئەھۋالدا تۇرمۇشنى كەسپىنىڭ ئالاھىدىلىكىگە ماسلاشتۇرماستىن، ئەكسىچە كەسپىنى تۇرمۇشنىڭ ئېھتىياجىغا ماسلاشتۇرۇشقا مەجبۇرلىساق ئۇ ھالدا بىر مۇنچىلىغان كەسىپلەرنىڭ جەمئىيەتتىكى ۋە كىشىلەرنىڭ تۇرمۇشىدىكى رولى ئاجىزلاپ كېتىدۇ ياكى يوققا چىقىدۇ. ھەممە ئادەمنى كۈندۈزدىكى 8 سائەت ئىچىدە خىزمەت قىلىسەن، ئوخشاش كەسىپتىكى بىلەن تۇرمۇش قۇرىسەن، دەپ مەجبۇرلاش مۇمكىنمۇ؟ تۇرمۇشمۇ، كەسىپمۇ ئوخشاش بولمىغان ئالاھىدىلىككە ئىگە. شۇڭا ئەر - خوتۇنلار بىر - بىرىنى چۈشىنىشنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش بىلەن بىرگە تۇرمۇشنىڭ ئالاھىدىلىكى بىلەن كەسىپنىڭ ئالاھىدىلىكىنى ھەمدە ئۇلارنىڭ ئىچكى باغلىنىشى قاتارلىق مەسىلىلەرنىمۇ ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشى كېرەك.

جۇئېنلەي ۋە چارلىز چاپلىن

يۇ جىڭگۇڭ

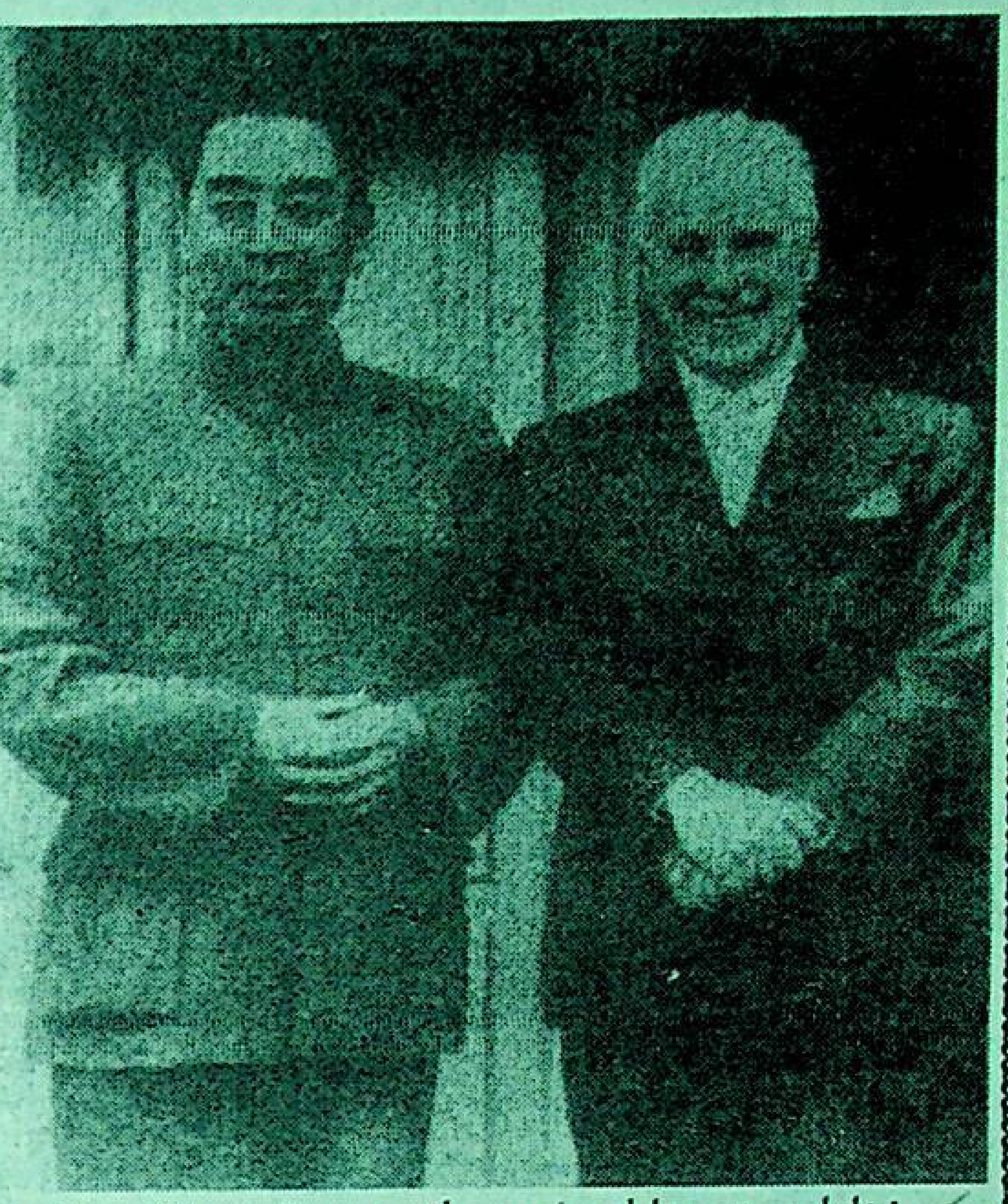

بۇ ناھايىتى قىممەتلىك سۈرەت بولۇپ، مەن ئۇنى 40 نەچچە يىل ساقلىدىم. 40 نەچچە يىلدىن بۇيان مەن بۇ سۈرەتكە —— جۇزۇڭلى بىلەن دۇنياغا مەشھۇر بولغان كىنو سەنئىتى ئۇستازى چارلىز چاپلىننىڭ مۈرىنى مۈرىگە تىرەپ يېقىن تۇرغانلىقىغا قاراپ كەلدىم. ئۇلار ئىككىسىلا چىن كۆڭلىدىن كۈلۈمسىرىگەن ھالدا شۇنچە تەبىئىي، شۇنچە يېقىملىق، شۇنچە ئەركىن ئىدى. بۇ بىر چوڭ دۆلەت زۇڭلىسىنىڭ بىر چەت ئەللىك سەنئەتكار بىلەن كۆرۈشكەن چاغدىكى روھىي ھالەتكە ئوخشىمايتتى، ئەكسىچە ئايرىلغىنىغا ئۇزۇن بولغان كونا قەدىناس دوستلارنىڭ قايتا ئۇچراشقان چاغدىكى ھالىتىگە ئوخشاش چەكسىز شادلىققا تولغاندەك كۆرۈنەتتى.

بۇ سۈرەتنى ماڭا ئەينى يىللىرى فېڭ يۇشياڭ ئەپەندىنىڭ يېنىدا كاتىپلىق خىزمىتىنى ئىشلەۋاتقان كونا خىزمەتدىشىم ۋاڭ جورۇ تەقدىم قىلغان ئىدى. 1954 - يىلى ئەينى چاغلاردا دىپلوماتىيە مىنىستىرلىكىنىڭ مېھمان كۈتۈش مەھكىمىسىنىڭ باشلىقى بولۇپ ئىشلەۋاتقان ۋاڭ جورۇ جۇزۇڭلىغا ھەمراھ بولۇپ جەنۋەگە بېرىپ يىغىنغا قاتناشقان. شۇ چاغدا چارلىز چاپلىنمۇ جەنۋەدە تۇرۇۋاتقان ئىكەن. شۇنىڭ بىلەن جۇزۇڭلى ۋاڭ جورۇنى چارلىز چاپلىن بىلەن ئالاقىلىشىشقا ھەمدە جۇڭگونىڭ «رومېئو - جۇلىيتا» سى دەپ نام ئالغان كىنو —— «لياڭ شەنبو بىلەن جۇيىڭتەي» نى چارلىز چاپلىننىڭ كۆرۈپ بېقىشىغا ئەۋەتىپ بەرگەن. بۇنىڭدىن چەكسىز خۇشاللىققا چۆمگەن چارلىز چاپلىن ئەشخەسەن ئۆزى ۋاڭ جورۇنى قورۇ سېپىلىغىچە ئۇزىتىپ چىققان ھەم ئۇنىڭ بىلەن خاتىرە ئۈچۈن سۈرەتكە چۈشكەن. كېيىن چارلىز چاپلىن ئەشخەسەن ئۆزى زۇڭلىنىڭ جەنۋەدە تۇرۇشلۇق جايىغا كېلىپ زۇڭلىغا رەھمەت ئېيتقان. ئىككىيلەن ناھايىتى سەمىمىي سۆھبەتلەشكەن. چاپلىن خوشلىشىش ئالدىدا زۇڭلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىدا جۇزۇڭلى بىلەن بىللە سۈرەتكە چۈشكەن. مانا بۇ تارىخنىڭ بىر دەقىقە ئىچىدە قالدۇرۇپ كەتكەن نادىر ھېكايىسى. شۇنداقلا بىر چوڭ دۆلەت زۇڭلىسىنىڭ قىممەتلىك بەزلىسىنىڭ يالدامىسى.

1938 - يىلى مەن فېڭ يۇشياڭ ئەپەندىنىڭ قېشىدا خىزمەت قىلىۋاتقان چاغلىرىمدىلا جۇزۇڭلى بىلەن تونۇشقان ئىدىم. جۇزۇڭلىنىڭ ماڭا قىلغان ئەمگەكلىرى ۋە تەربىيىسىنى ئۆمۈر بويى ئۇنتۇيالمايمەن. شۇڭا قەدىردان جۇزۇڭلىنىڭ تۇغۇلغانلىقىنىڭ 100 يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن بۇ سۈرەتنى پارتىيە گېزىتىگە تەقدىم قىلدىم. مەن تېخىمۇ كۆپ كىشىلەرنىڭ جۇزۇڭلىنىڭ ئەينى يىللاردىكى تۆھپىسى ۋە بەزلىسىدىن بەھرىمەن بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن. شۇنىڭ بىلەن بىللە ئۆزۈمنىڭ جۇزۇڭلىغا بولغان ھۆرمىتىم ۋە سېغىنىش ھېسسىياتىمنى ئىپادىلىمەكچىمەن.

ئابلىز ئىبراھىم تەرجىمىسى

ساختا تاۋار ۋە كىشىلەرنىڭ ئەندىشىسى

ئىمىنجان ئۆمەر

شەنشى ئۆلكىسىدىكى ساختا ھاراقتىن زەھەرلىنىپ ئادەم ئۆلۈش ۋەقەسىدىن كېيىن كىشىلەرنىڭ تاۋارلارغا بولغان گۇمانىي تۇيغۇسى بارغانسېرى كۈچىيىپ كەتتى. بۇ يەردە شۇنى تەكىتلەپ ئۆتۈش زۆرۈركى، كىشىلەرنى پاراكەندە قىلغان ساختا پۇلنىڭ تەسىرى ھېلى ھەم ئۈزۈل - كېسىل يوقۇتۇلمىغان، ساختا - سۈپەتسىز كىيىم - كېچەكلەرنىڭ ۋە تۇرمۇش بۇيۇملىرىنىڭ كىشىلەرنىڭ كۈندىلىك تۇرمۇش چىقىمىنى كۆپەيتىۋېتىشتەك ئەھۋاللار تېخى ھەل قىلىنمىغان ئەھۋالدا، شەنشى ئۆلكىسىدە يۈز بەرگەن ساختا ھاراقتىن زەھەرلىنىپ ئادەم ئۆلۈش ۋەقەسى مەملىكەت خەلقىگە ئوخشاش شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقىنى يەنە بىر قېتىم پاراكەندە قىلىپ قويدى. ساختا پۇلغا قارشى ساختا پۇلنى پەرقلەندۈرۈش ئەسۋابى كەشىپ قىلىندى. كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ قولىدىكى پۇلنىڭ راست پۇل ئىكەنلىكىگە ئىشەنچ قىلالمىسا بانكا ياكى باشقا مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارغا بېرىپ پۇلنى تەكشۈرتۈپ كۆرۈۋېلىدىغان بولدى. ساختا - سۈپەتسىز كىيىم - كېچەكلەر ۋە ئائىلە ئېلېكتر سايمانلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان تۇرمۇش بۇيۇملىرىنىڭ ساختا ياكى راستلىقى توغرىسىدا مەملىكەتنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى سودا ساراي-

ۋەتتە، ھاراق كىشىلەرنىڭ كۈندىلىك تۇرمۇشىدا ئالاھىدە ئورۇننى ئۆتتى. مۇشۇنداق ئەھۋالدا ساختا ھاراقلارنىڭ كۆپلەپ ئىشلەپچىقىرىلىشى ۋە ھاراق - تاماكا بازارلىرىغا سىڭىپ كىرىشى ئىنىقكى كىشىلەرنىڭ ھاياتىغا ئېغىر تەھدىت ئېلىپ كەلدى. گەرچە شەنشى ئۆلكىسىدە پەيدا بولغان ئاشۇ ساختا ھاراقنىڭ ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ھاراق - تاماكا بازارلىرىغا كىرمىگەنلىكى بازار باشقۇرغۇچى تارماقلار تەرىپىدىن قاتتىق تەكشۈرۈلۈپ ئېنىقلانغان ۋە كىشىلەر خاتىرجەم قىلىنغان بولسىمۇ، لېكىن «قورققانغا قوش كۆرۈنۈپتۇ» دېگەندەك، كىشىلەر ئىلگىرى ئىچىپ ئادەتلەنگەن ئاپتونوم رايونىمىزدا ئىشلەپچىقىرىلغان خېلى داڭلىق ماركىلىق ھاراقلارغىمۇ ئەمدىلىكتە گۇمان بىلەن قاراپ، ئالدى بىلەن رومكىغا قۇيۇپ ئىلىنى تەككۈزۈپ راست - ساختىلىقىنى تېتىپ باقىدىغان بولدى. ئۇلار، مۇشۇ «ئىلى ئالىي ھارىقى» نىڭ بۇ ئۆلكىسىغا شەنشى ئۆلكىسىدە پەيدا بولغان ساختا ھاراقنى قاچىلاپ ساتسا، ئۇقۇشماي ئىچىپ قويۇپ، ھاياتىمىزدىن ئايرىلىپ قالارمىزمۇ، دېگەن ئەندىشىدىن خالىي بولالمايۋاتىدۇ. قارىماققا شەنشى ئۆلكىسىدە يۈز بەرگەن بىر قېتىملىق ساختا ھاراقتىن زەھەرلىنىش ۋەقەسىنىڭ كىشىلەرگە ئېلىپ

بىر قېتىملىق ئىستېمالمۇ ياكى ئىسراپچىلىقمۇ ؟

يېقىنقى يىللاردىن بۇيان، «بىر قېتىملىق ئىستېمال» جۇڭگو يۇقىرىلىرىنىڭ تۇرمۇشىغا سىڭىپ كىرىشكە باشلىدى، ئۇلارنىڭ بۇنى قوبۇل قىلماسلىققا ئامالىمۇ يوق ئىدى. بىر قېتىملا ئىشلىتىلىدىغان بۇيۇملار بارغانسېرى كۆپىيىشكە باشلىدى، مەسىلەن، بىر قېتىملىق ئىستاكان، چوكا، تاماق قاچىسى؛ مېھمانسارايلاردا ئىشلىتىلىدىغان بىر قېتىملىق چىش چوتكىسى، سايما كەش؛ مال سېتىۋالغاندا كېرەك بولىدىغان بىر قېتىملىق سولياۋ خالتا؛ ئۇندىن باشقا بىرلا قېتىم كىيگىلى بولىدىغان تامبال، پايپاق ۋەھاكازالار.

بۇنداق «بىرلا قېتىم ئىشلىتىپ تاشلىنىدىغان» ئىستېمال بۇيۇملىرى ھەقىقەتەن كىشىلەرگە كۆپ قولايلىق ئېلىپ كەلدى. بۇنداق بۇيۇملار مەدەنىيلىك، پاكىزلىق نۇقتىسىدىن مەيدانغا چىقتى، بىراق ئىستېمالچىلار مۇنداق بىر دوكلاتنى بىلمىسە كېرەك، بېيجىڭ سەھىيە كېسەللىكلەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش پونكىتىنىڭ بىر قېتىملىق تەكشۈرۈش دوكلاتىدا مۇنداق دېيىلگەن: بىرلا قېتىم ئىشلىتىلىدىغان چوكا ئىشلەپچىقىرىش، توشۇش، ساقلاش ۋە ئىشلىتىش ھالقىلىرىدىكى تەكشۈرۈشتە ئۇنىڭ يېرىمى لاياقەتسىز چىققان. تەركىبىدە ئېتىلىن بولغان تاماق قاچىلىرىنى ئىشلەتكەندە ئۇنىڭدىن زىيانلىق ماددىلار پەيدا بولىدىكەن. كىشىنى ئەندىشىگە

دۇق تاماق قاچىسىدىن يىغىلغان ئەخلەتلەر 200 توننىدىن ئاشىدىكەن. يەنە بىر ستاتىستىكىغا ئاساسلانغاندا، دۆلىتىمىزدە ھازىر راسا روناق تېپىۋاتقان تېز تاماقخانىلاردا ھەر كۈنى 5 مىليارد دانە تاماق قاچىسى، 12 مىليارد دانە ئىچىملىك بوتۇلكىسى ئىشلىتىلىدىكەن. بۇنىڭدىن بىر تەرەپ قىلىنغان ئەخلەتلەرنى يەرگە كۆمسىمۇ 200 يىلدا ئاران پارچىلىنىدىكەن. گەرچە بۇ ئەخلەتلەرنى يەرگە كۆمۈپ ئاتموسفېرادىن ئايرىۋەتكەن تەقدىردىمۇ ئەمما بۇ ئەخلەتلەر تۇپراقنى چىرىتىپ، زىيانداش ھاشاراتلارنى كۆپەيتىپ، يەر ئاستى سۈيىنى بۇلغاپ، ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ئۆسۈشىنى چەكلەيدىكەن. ئەگەر ئۇلارنى كۆيدۈرگەندە ئاتموسفېرانى زور دەرىجىدە بۇلغايدىكەن.

ئېھتىمال نۇرغۇن كىشىلەر بىلمىسە كېرەك، ھازىر مەملىكىتىمىزدە چوكا ئىشلەپچىقىرىشقا ھەر يىلى 5 مىليون كۇب مېتىر ياغاچ سەرپ بولىدىكەن. بۇ سان بېيجىڭ شەھىرىنىڭ ئورمان بايلىقىغا تەڭ كېلىدۇ. بىر قېتىملىق چوكىنى ياپونلار كەشىپ قىلغان، لېكىن ياپونىيىنىڭ ئورمان بىلەن قاپلىنىش نىسبىتى % 65 بولسىمۇ بىراق ئۇلار بىر تۈپ دەرەخنى كېسىشكە كۆزى قىيماي، جۇڭگودىن يەشىك - يەشىكلەپ چوكا سېتىۋالىدىكەن.

يۇقىرىقىلاردىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، گەرچە «بىر قېتىملىق ئىستېمال» بۇيۇملىرى كىشىلەرگە كۆپ قولايلىق ئېلىپ كەلگەن، بولسىمۇ ئەمما

ئاتاقلىق راۋابچى —— داۋۇت ئاۋۇت

بىزنىڭ سەنئەتكارلىرىمىز

شىنجاڭ ناخشا - ئۇسسۇل ئۆمىكىنىڭ ئاتاقلىق راۋابچىسى داۋۇت ئاۋۇت ئۆزىنىڭ راۋاب چېلىشتىكى كامالەتكە يەتكەن يۇقىرى ماھارىتى بىلەن شىنجاڭ خەلقىگە تونۇش بولۇپلا قالماي بەلكى مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدىمۇ بەلگىلىك تەسىرگە ئىگە.

داۋۇت ئاۋۇت 1939 - يىلى قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىدە سازەندە ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. 5 ياش ۋاقتىدىن باشلاپ دادىسىغا ئەگىشىپ راۋاب چېلىشنى ئۆگەنگەن. يېشىنىڭ چوڭىيىشىغا ئەگىشىپ يۇرت ئىچىدە تونۇلغان راۋابچى بولۇپ قالغان.

1953 - يىلى قەشقەردە خەلق سەنئەتچىلىرى كۆرىكى ئۆتكۈزۈلگەندە بۇ ئاتا - بالا راۋابچىلار كۆرەككە قاتنىشىپ تاماشىبىنلارنىڭ ئالقىشىغا ئېرىشكەن. شۇ يىلى داۋۇت ئاۋۇت قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكىگە قو-

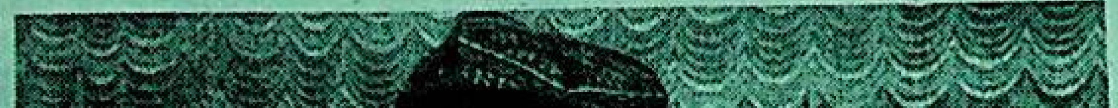

شەرەپ كەلتۈردى. شۇ يىلى تەشكىل ئۇنى شىنجاڭ ناخشا - ئۇسسۇل ئانسامبىلىغا يۆتكەپ كەلدى. داۋۇت ئاۋۇت ئۆزىنىڭ كامالەتكە يەتكەن ماھارىتى بىلەن ۋەتىنىڭ سەنئەت گۈلزارىدا يۇقىرى شان - شەرەپكە ئېرىشىپلا قالماي، بەلكى خەلقئارا سەنئەت سەھنىسىدىمۇ يۇقىرى باھاغا ئېرىشتى. ئۇ سەنئەت ھاياتىنى باشلىغان 40 يىلدىن بۇيان ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ ھىندونوزىيە، بىرما، سابىق سوۋېت ئىتتىپاقى، نىگېرىيە، گانا، پاكىستان، تۈركىيە، فرانسىيە، ياپونىيە، ئامېرىكا، كانادا قاتارلىق 20 دىن ئارتۇق دۆلەتكە چىقىپ، ئۇيغۇر مۇزىكىسىدىكى بىباھا گۆھەرلەرنى دۇنيا ئەللىرىگە تونۇتۇپ ۋەتەنگە شان - شەرەپ كەلتۈردى. ئۇ يۇقىرىقى نەتىجىلىرى بىلەن 1989 - يىلىدىن بۇيان مەدەنىيەت نازارىتى، خەلق ھۆكۈمىتى، دۆلەت مىللەتلەر ئىشلىرى كومىتېتى تەرىپىدىن 6 قېتىم مۇكاپاتلىنىپ تەقدىرلەندى.

فاتىخ شەرىف تەييارلىغان

... قىلىپ قويىدى. ساختا پۇلغا قارشى ساختا پۇلنى پەرق-
لەندۈرۈش ئەسۋابى كەشىپ قىلىندى. كىشىلەر ئۆز-
لىرىنىڭ قولىدىكى پۇلنىڭ راست پۇل ئىكەنلىكىگە
ئىشەنچ قىلالمىسا بانكا ياكى باشقا مۇناسىۋەتلىك ئو-
رۇنلارغا بېرىپ پۇلنى تەكشۈرتۈپ كۆرۈۋالىدىغان بول-
دى. ساختا - سۈپەتسىز كىيىم - كېچەكلەر ۋە ئا-
ئىلە ئېلېكتر سايمانلىرىنى ئۆز ئېچىگە ئالغان تۈر-
مۇش بۇيۇملىرىنىڭ ساختا ياكى راستلىقى توغرىسى-
دا مەملىكەتنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى سودا سارايـ-
لىرى ۋە ماگىزىنلار ساختا تاۋار بولماسلىق پائالىيى-
تىنى قانات يايدۇرۇپ، جەمئىيەتتە تۈرلۈك ۋەدىلەر-
نى بېرىپ ئىستېمالچىلارنى خېلى خاتىرجەم قىل-
دى. شۇ نەرسە ئېنىقكى، ساختا پۇل، ساختا كىيىم - كېچەك-
لەر ۋە تۇرمۇش بۇيۇملىرىنىڭ ساختىلىق دەرىجىسى
ھەر قانچە زور بولسىمۇ لېكىن بۇ نەرسىلەرنىڭ كىشى-
لەرنىڭ قىممەتلىك ھاياتىغا سالىدىغان تەھدىتى ئا-
نچە زور بولمايدۇ، پەقەت ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىغا تە-
سىر كۆرسىتىش ۋە زىيانغا ئۇچرىتىش بىلەن چەك-
لىنىدۇ. بىراق ساختا ھاراق ۋە تاماكىنىڭ كىشىلەر-
نىڭ ھاياتىغا بىۋاستە سالىدىغان تەھدىتى زور. نۆ-

...
لىكتە گۇمان بىلەن قاراپ، ئالدى بىلەن رومكىغا قو-
يۇپ ئېلىنى تەككۈزۈپ راست - ساختىلىقىنى تې-
تىپ باقىدىغان بولدى. ئۇلار، مۇشۇ « ئىلى ئالىي
ھارىقى » نىڭ بوتۇلكىسىغا شەنشى ئۆلكىسىدە پەيدا
بولغان ساختا ھاراقنى قاچىلاپ ساتسا، ئۇقۇشماي
ئىچىپ قويۇپ، ھاياتىمىزدىن ئايرىلىپ قالارمىزمۇ،
دېگەن ئەندىشىدىن خالىي بولالمايۋاتىدۇ. قارىماققا
شەنشى ئۆلكىسىدە يۈز بەرگەن بىر قېتىملىق ساختا
ھاراقتىن زەھەرلىنىش ۋەقەسىنىڭ كىشىلەرگە ئېلىپ
كەلگەن روھىي جەھەتتىكى تەھدىتى ناھايىتى كۈچ-
لۈك تەك قىلىدۇ. ئەگەر بۇ خىل ئەھۋال ئۇزاق داۋاملاش-
سا ئۇ ھالدا ھەر قايسى ئورۇنلاردىكى ھاراق - تاماكا
بازارلىرى ئىقتىسادىي جەھەتتىن زىيانغا ئۇچرامدۇ -
قانداق؟ شۇڭا بازار باشقۇرغۇچى ئورۇنلار ۋە باشقا
مۇناسىۋەتلىك تارماقلار باشقۇرۇشنى ۋە نازارەت
قىلىشنى كۈچەيتىپ، خەلقنى تولۇق سەپەرۋەر قى-
لىپ، ھاراق - تاماكا بازارلىرىنى قاتتىق تەرتىپكە
سېلىشى، شۇ ئارقىلىق خەلق ئاممىسىنىڭ خاتىرجەم
تۇرمۇش كەچۈرۈشى ئۈچۈن ساغلام ۋە خاتىرجەم
مۇھىت يارىتىپ بېرىشى كېرەك.

...
دوكلاتنى بىلمىسە كېرەك، بېيجىڭ سەھىيە كې-
سەللىكلەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش پونكىتىنىڭ بىر
قېتىملىق تەكشۈرۈش دوكلاتىدا مۇنداق دېيىل-
گەن: بىرلا قېتىم ئىشلىتىلىدىغان چوكا ئىشلەپ-
چىقىرىش، توشۇش، ساقلاش ۋە ئىشلىتىش
ھالقىلىرىدىكى تەكشۈرۈشتە ئۇنىڭ يېرىمى لايا-
قەتسىز چىققان. تەركىبىدە ئېتىلىن بولغان تا-
ماق قاچىلىرىنى ئىشلەتكەندە ئۇنىڭدىن زىيانلىق
ماددىلار پەيدا بولىدىكەن. كىشىنى ئەندىشىگە
سالىدىغان يېرى شۇكى، بىر قېتىم ئىشلىتىلىدى-
غان بۇيۇملار كىشىلەرگە « قولايلىق » ئېلىپ
كەلگەن بولسىمۇ ئەمما ئۇ كىشىلەر ياشايدىغان
مۇھىتتا ئېغىر بۇلغاش پەيدا قىلىدىكەن. ھازىر
چوڭ - كىچىك كوچىلار، ئېتىز قىرلىرى، تۆ-
مۈر يول ياقىلىرى، دەرەخزارلىقلار ئاق رەڭلىك
بۇلغانمىلار بىلەن تولۇپ كەتتى.
ستاتىستىكىغا ئاساسلانغاندا، ھەر كۈنى بېي-
جىڭ شەھىرىدە 1 مىليون 200 مىڭدىن ئارتۇق
تاماق قاچىسى تاشلاندۇق ئورنىدا بىر تەرەپ
قىلىنىدىكەن، شاڭخەي شەھىرىدە ھەر كۈنى تاشلان-

...
سان بېيجىڭ شەھىرىنىڭ ئورمان بايلىقىغا تەڭ كې-
لىدۇ. بىر قېتىملىق چوكىنى ياپونلار كەشىپ قىل-
غان، لېكىن ياپونىيىنىڭ ئورمان بىلەن قاپلىنىش
نىسبىتى % 65 بولسىمۇ بىراق ئۇلار بىر تۈپ دەرەخ-
نى كېسىشكە كۆزى قىيماي، جۇڭگودىن يەشىك -
يەشىكلەپ چوكا سېتىۋالىدىكەن.
يۇقىرىقىلاردىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى،
گەرچە « بىر قېتىملىق ئىستېمال » بۇيۇملىرى كىشى-
لەرگە كۆپ قولايلىق ئېلىپ كەلگەن بولسىمۇ ئەمما
بۇنىڭ ئۈچۈن قانچىلىك بەدەل تۆلىنىدىغانلىقىنى
ھېچكىم بىلمەيدۇ. ئادەم بىلەن تەبىئەت ئوتتۇرىسى-
دا 3 - شەخس يوق. ئۆزىنى قوغدىيالمىسا ھالاك بو-
لىدۇ. بىز بايلىقلىرىمىزنىڭ مول ئەمەسلىكىنى، ئىق-
تىسادچىللىقنىڭ جۇڭخۇا مىللىتىنىڭ شەرەپلىك ئەن-
ئەنىسى ئىكەنلىكىنى ھەرگىز ئېسىمىزدىن چىقىرىپ
قويماسلىقىمىز لازىم. بىز غۇ بايلىققا تايىنىپ باي بولا-
مىز، بىراق كېيىنكى ئەۋلادلار نېمىگە تايىنىپ مەۋ-
جۇت بولۇپ تۇرىدۇ؟ « بىر قېتىملىق ئىستېمال » نى ھەرگىز-
مۇ « بىر قېتىملىق ئىسراپچىلىققا » ئايلاندۇرۇپ قويمايلى.

ھاكىمجان ئۆمەر تەرجىمىسى

...
گېيىشىغا ئەگىشىپ ئۇ چىدە ئوينىغان راۋاب-
چى بولۇپ قالغان.
1953 - يىلى قەشقەردە خەلق سەنئەت ...
كۆرىكى ئۆتكۈزۈلگەندە بۇ ئاتا - بالا راۋابچىلار
كۆرەككە قاتنىشىپ تاماشىبىنلارنىڭ ئالقىشىغا
ئېرىشكەن. شۇ يىلى داۋۇت ئاۋۇت قەشقەر
كونىشەھەر ناھىيىلىك
سەنئەت ئۆمىگە قو-
بۇل قىلىنغان. شۇنىڭ-
دىن كېيىن ئۇنىڭ سەن-
ئەت ھاياتى باشلان-
غان. ئۇ 1957 - يىلى
موسكۋادا ئۆتكۈزۈلگەن
دۇنيا ياشلار بېيرىمىغا
قاتنىشىپ دۇنيا سەھنى-
سىدە قەشقەر راۋابىنى
تۇنجى قېتىم جاراڭلى-
تىپ مىللەتكە زور شان-

...
شەرەپ كەلتۈردى. ئۇ ...
لەن 1989 - يىلىدىن بۇيان مەدەنىيەت ئارا ...
خەلق ھۆكۈمىتى، دۆلەت ...
مىتىنى تەرىپىدىن 6 قېتىم مۇكاپاتلىنىپ تەقدىرلەندى.

فاتىخ شەرقى تەييارلىغان

شىنجاڭدا قانۇنسىز مەبلەغ توپلاش چوڭ دېلوسىنىڭ پاش قىلىنىشى

ۋېي چېڭ

**نامسىز خەت قانۇنسىز مەبلەغ توپلاش چوڭ دې-
لوسىنى ئاشكارىلىدى**

شىمال تەرىپىدە ھەيۋەتلىك تەڭرىتېغى قەد كۆ-
تۈرۈپ تۇرىدىغان، جەنۇب تەرىپى بىپايان قۇملۇققا
تۇتىشىدىغان ئاقسۇ كونا شەھەر ناھىيىسى جەنۇبىي
شىنجاڭ بويىچە سۇ بايلىقى ئەڭ مول ناھىيە. تارىخ-
تىن بۇيان، گۈرۈچ قاتارلىق ئاشلىق مەھسۇلاتلىرى-
نى مول ئىشلەپچىقىرىپ، شىنجاڭنىڭ ئاشلىق بازى-
سى ناھىيىسى ھېسابلىنىپ كەلگەنلىكى ئۈچۈن، بۇ
ناھىيىنىڭ « جەنۇبىي شىنجاڭدىكى گۈزەل ماكان »
دېگەن چىرايلىق نامى بار.
1994 - يىلى باش ياز كۈنلىرى، « تەڭرىتېغىنىڭ
ناھىيىمىز تەۋەسىدىكى قىسمىدىن <دوگىلەن تېشى> دەپ
ئاتىلىدىغان ئىنتايىن قىممەتلىك تاش تېپىلىپتۇ. بۇ
چىرايلىق تاشقا پۇلى ناھايىتى كۆپ بىر چەت ئەللىك
سودىگەر خېرىدار بولۇپتۇ، بۇ سودىگەر ناھىيىمىزدى-
كى بىر شىركەت بىلەن بىرلىشىپ مەبلەغ سېلىپ
كارخانا قۇرۇپتۇ، تىزىمغا ئالدۇرغان مەبلىغى
700 مىڭ ئامېرىكا دوللىرىغا يېتىدىكەن، چەت ئەل-
لىك سودىگەرنىڭ مەبلىغى 80 پىرسەنتنى تەشكىل
قىلغاچقا، كارخانا مۇدىرىيىتىنىڭ مۇدىرى بولۇپتۇ،
بۇ چىرايلىق تاش ئالىي دەرىجىلىك قۇرۇلۇش بې-
زەش ماتېرىيالى ئىكەن، تاشنىڭ نەرقى ئىنتايىن يۇ-
قىرى بولسىمۇ، لېكىن خەلقئارادا بازىرى ئىنتايىن ئىت-
تىك بولۇپ، يارىتىدىغان پايدا نىسبىتى كەم دېگەن-
دە % 200 ـ % 300 كە يېتىدىكەن » دېگەندەك كىش-
نى ئىلھاملاندۇرىدىغان « خۇش خەۋەر » تارقالدى.
ئارىدىن ئۇزاق ئۆتمەي، تاش كانىدا ئىش باشلان-
دى. شىركەتتىكى مۇناسىۋەتلىك خادىملارنىڭ تو-
نۇشتۇرۇشىچە، كانىنى كۆزدىن كەچۈرۈشكە كەل-
گەن جۇڭگو ۋە چەت ئەللىك مۇتەخەسسىسلەر، ئا-
لىملار، مالىيە گۇرۇھى ۋەكىللىرى بۇ « دوگىلەن تې-
شى » غا ناھايىتى يۇقىرى باھا بەرگەنمىش، مەبلەغ
سېلىپ ھەمكارلاشقۇچىلار ناھايىتى كۆپمىش، بۇ مەھ-
سۇلاتنىڭ خەلقئارا بازىرى زور كۈچ بىلەن ئېچىلى-
ۋاتقاچقا، ئىستىقبالى ناھايىتى جەلپ قىلارلىق بو-
لۇپ، يارىتىدىغان بايلىقى ئاقسۇ كونىشەھەر ناھىيە-
سى گۈرۈچ ئىشلەپچىقىرىپ يارىتىدىغان بايلىقتىن
زور دەرىجىدە ئېشىپ كېتەرمىش ....
كىشىنىڭ دىققىتىنى تارتقان بۇ شېرىكچىلىك كار-
خانىسىنىڭ تولۇق نامى « شىنجاڭ پۇدې ماشىنا - ئې-
لېكتر ئۈسكۈنىلىرى چەكلىك شىركىتى »، شىر-
كەت مۇدىرىيىتىنىڭ مۇدىرى گۇمەن دېخېڭ، باش
دىرېكتور مېي گاڭ.
1997 - يىل 1 - ئايدا، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم را-
يونلۇق ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتى ئاددىي بىر
پارچە نامسىز پاش قىلىش خېتىنى تاپشۇرۇپ ئال-
دى، بۇ خەتتە جۇڭگو مال - مۈلۈك سۇغۇرتا شىر-
كىتى شىنجاڭ شۆبىسى خەلقئارا بۆلۈمىنىڭ دىرېكتو-
رى ليۇ لىنچى 10 مىليون يۈەن سۇغۇرتا سوممىسىنى
قۇرۇلۇش بانكىسى تۆمۈر يول تارماق بانكىسىغا ئاما-
نەت قويغاندىن كېيىن دېرىكى بولمىغانلىقى پاش قى-
لىنغان، ئەمما بۇ پاش قىلىش خېتى نامسىز ئىدى.
كىشىنى چۆچۈتىدىغان بۇ چوڭ ئىقتىسادىي دېلو تەك-
شۈرۈپ ئېنىقلانغاندىن كېيىنمۇ، پاش قىلغۇچىنىڭ
زادى كىم ئىكەنلىكى مەلۇم بولمىدى.
نامسىز پاش قىلىش خېتى ئاپتونوم رايونلۇق ئىنتى-
زام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىڭ يۇكسەك دىققىتىنى قوز-
غىدى. ئۇلار يىپ ئۇچىنى ئەستايىدىل تەتقىق قىل-
غاندىن كېيىن، 3 - ئاينىڭ 21 - كۈنى جۇڭگو مال -
مۈلۈك سۇغۇرتا شىركىتى شىنجاڭ شۆبىسى خەلقئارا
بۆلۈمىگە تەكشۈرۈشكە ئادەم ئەۋەتتى ھەمدە « 21 -
مارت مەخسۇس دېلو گۇرۇپپىسى » تەشكىللىدى.
10 مىليون يۈەن سۇغۇرتا پۇلىنىڭ ئىشلىتىلىش
ئەھۋالى تەكشۈرۈلگەندە، قۇرۇلۇش بانكىسى شىن-
جاڭ تۆمۈر يول تارمىقى خەلقئارا بۆلۈمىنىڭ مۇئا-
ۋىن دىرېكتورى شۈي تېجۇ ھەققەتەن جاھىللىق
قىلدى. ئۇ تەكشۈرۈشكە ماسلاشماي، بارلىق نەي-
رەڭلىرىنى ئىشلىتىپ، مەبلەغنىڭ قەيەردە ئىكەنلى-
كىنى ئېيتماي تۇرۇۋېلىپ، ھەر خىل ئاماللار بىلەن
تەكشۈرۈش خىزمىتىگە كاشىلا قىلدى. تەپتىش مەھ-
كىمىسى بۇ دېلونى ئىلكىگە ئالغاندىن كېيىن، سو-
راق قىلىش ئۈستۈنلۈكىنى جارى قىلدۇرۇپ،
شۈي تېجۇنىڭ زىددىيەتلىك روھىي ھالىتىنى
چىڭ تۇتۇپ سوراق قىلىپ، ئېيتمىسا بولمايدى-
غان ئۇسال ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدى. شۈي تېجۇ
ئىلاجسىزلىقتىن جىنايى قىلمىشلىرىنى، شۇنىڭ-
دەك خۇسۇسىي خاتىرە دەپتىرىنى تاپشۇردى.
بۇ دەپتەردە 48 قېتىملىق پۇل مۇئامىلىسى ئەھۋالى
خاتىرىلەنگەن بولۇپ، ئومۇمىي سوممىسى
220 نەچچە مىليون يۈەنگە يەتكەن. بۇ پۇللار
10 نەچچە ئورۇندىن « ئارىيەت » ئېلىنغان بو-
لۇپ، % 90 تىن كۆپرەكى پۇدې شىركىتىگە
قەرز سۈپىتىدە بېرىلگەن.
تەكشۈرۈشنىڭ چوڭقۇرلىشىشىغا ئەگىشىپ،
دېلو بىجىرگۈچىلەر بۇ دېلونىڭ خىيانەتچىلىك،
پارىخورلۇق، ئومۇمنىڭ پۇلىنى يۆتكەپ ئىشلىتىش
ۋە خىزمەت ۋەزىپىسىنى ئادا قىلماسلىق خاراكتېرىدى-
كى جىنايەت بولماستىن، بەلكى گىرەلەشكەن، مۇرەك-
كەپ ھەم كىشىنى چۆچۈتىدىغان قانۇنسىز مەبلەغ
توپلاپ قاقتى - سوقتى قىلىش چوڭ دېلوسى ئىكەن-
لىكىنى بايقىدى. بۇ دېلو مەملىكىتىمىزدىكى 10 نەچ-
چە شەھەرگە، شياڭگاڭ، مالايسىيا قاتارلىق جايلار-
غا كېڭەيگەن، 100 دەك ئورۇنغا چېتىلىپ، نۇقتا كۆ-
پىيىپ كەتكەن. شۇڭا ئۈرۈمچى شەھەرلىك ج خ
ئىدارىسى جىنايى ئىشلار رازۋېدكا باشقارمىسىنىڭ
ساقچىلىرى مەخسۇس دېلو گۇرۇپپىسىغا قاتنىشىپ،
ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتى، تەپتىش مەھكىمى-
سى، بانكا، مۇپەتتىش قاتارلىق قانۇن - ئىنتىزامنى
ئىجرا قىلىش تارماقلىرى بىلەن ھەمكارلىشىپ كۆ-
رەش قىلدى.

(داۋامى بار)

بۇ بەتنىڭ جاۋابكار مۇھەررىرى: ئىمىنجان ئۆمەر

ھەر قايسى دۆلەت ئەرلىرى

جۇڭگولۇق ئەرلەر: نۇرغۇنلىغان چەت ئەل-
لىك ئاياللارنىڭ نەزەرىدە جۇڭگولۇق ئەرلەر
ئەڭ ياخشى بولۇپ، ئۇلار ئاچكۆز ئەمەس، قانا-
ئەتچان، مۇرەسسەچىلىك يولىنى تۇتىدۇ، ئايا-
لىغا كۆيۈنىدۇ.
گېرمانىيىلىك ئەرلەر: گېرمانىيىلىك ئەرلەر
ئايالىغا داۋاملىق چوڭقۇر مۇھەببەت بىلەن مۇئا-
مىلە قىلىدۇ. ئۇلار ئىشچان بولۇپ، ئەمەلىيەتكە
ئەھمىيەت بېرىدۇ. بىپەرۋالىق، خالىغانچە دېگەن-
گە ئوخشاش سۆزلەرنى گېرمانىيىلىكلەرنىڭ لۇ-
غىتىدىن تاپقىلى بولمايدۇ.
ئەنگلىيىلىك ئەرلەر: ئەنگلىيىلىك ئەرلەر كەم
سۆز، ئېغىر بېسىق، مۇتەئەسسىپرەك كېلىدۇ؛
سەۋرچانلىق — ئۇلارنىڭ ئارتۇقچىلىقى بو-
لۇپ، ماسلىشىشچانلىقىنىڭ كۈچلۈكلۈكى ئۇلار-
نىڭ يەنە بىر ئارتۇقچىلىقى ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر
ئاياللار ئۆز دوستىدەك ئەرگە ئېرىشمەكچى بول-
سا، ئەنگلىيىلىك ئەرلەرنى مۇۋاپىق دېيىشكە بولىدۇ.
فرانسىيىلىك ئەرلەر: فرانسىيىلىك ئەرلەرنىڭ نە-
زەرىدە ئاياللار كۆڭۈلنى خۇش قىلىدىغان بىر ئې-
سىل بۇيۇم ھېسابلىنىدۇ. ئۇلار ئۆيىدە قالغان ئاخىر-
قى بىر بولكىنى بىر تال گۈلگە تېگىشىپ ئايالىنىڭ
چېكىسىگە قىسىپ قويۇشقا رازى بولىدۇ.
ئىتالىيىلىك ئەرلەر: ئىتالىيىلىك ئەرلەرنىڭ ئائىلە
كۆز قارىشى ناھايىتى كۈچلۈك بولۇپ، قىز بىلەن يې-
گىت توي قىلىشقا پۈتۈشكەندىن كېيىن، يىگىتنىڭ
تۇنجى قىلىدىغان ئىشى قىزنى ئۆز ئۆيىگە باشلاپ بې-
رىش بولىدۇ.
ئامېرىكىلىق ئەرلەر: ئامېرىكىلىق ئەرلەرنى سۈ-
رەتلەشكە « بالا ئەر، ئەركە بالا » دېگەن سۆز تازا
مۇۋاپىق كېلىدۇ. ئۇلار ئويۇن - تاماشىنى تويمايدۇ،
غەلۋە قىلىشقا ئامراق، ئاق كۆڭۈل، ئوچۇق - يورۇق
بولۇپ، ئاممىۋى سورۇنلاردا ئاياللارنى ئىنتايىن ھۆر-
مەتلەيدۇ. لېكىن ئەخلاق ئۆلچىمى نۇقتىسىنەزىرى
ئاجىز ھەم ئىختىيارىي.

خەنزۇچىدىن **ئەھەت مۇسا** تەرجىمىسى

جېيەن قىزىغا يېزىلغان خەت

كيۇرىي خانىم (1867 - 1934)

**كيۇرىي خانىم — ئەسلى ئىسمى مارىيە سكولودوۋسكى، فرانسىيە تەۋەلىكىدىكى پولەك، فىزىكا ۋە خىمىيە ئالى-
مى، ۋارشاۋادىكى بىر ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇتقۇچىسى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، پارىژ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تەبىئىي پەن
ئىنستىتۇتىنى پۈتتۈرۈپ، فىزىكا پەنلىرى بويىچە دوكتورلۇق ئۇنۋانىغا ئېرىشكەن، 1895 - يىلى پيېررى كيۇرىي
بىلەن توي قىلغان، ئەر - ئايال ئىككىسى ئورتاق تەتقىقات بىلەن شۇغۇللىنىپ 1898 - يىلى پولونىي ۋە رادىي دې-
گەن ئىككى خىل رادىئو ئاكتىپلىق ئېلېمېنتتى بايقىغان، 1903 - يىلى كيۇرىي، بوكلېر بىلەن بىللە نوبېل فىزىكا مۇ-
كاپاتىغا ئېرىشكەن، 1911 - يىلى نوبېل خىمىيە مۇكاپاتىنى ئالغان، « رادىئوئاكتىپلىق ئېلېمېنتلار ھەققىدە » قاتار-
لىق ئوتتۇز نەچچە پارچە ئىلمىي ماقالە يازغان.
بۇ كيۇرىي خانىمنىڭ 1913 - يىل 6 - يانۋاردا جېيەن قىزى ھانىنا زارايىغا يازغان خېتى.**

خېتىڭدە بىر ئەسىر بۇرۇن تۇغۇلغان بولسام
بوپتىكەن، دەپ يېزىپسەن ... ئېرىنا ماڭا ئۆز ۋاق-
تىدا، مۇمكىن بولسا، كېيىنكى ئەسىرلەردە تۇ-
غۇلغان بولسام ياخشى بولاتتىكەن، دېگەن. مې-
نىڭچە ھەر قانداق زاماننىڭ ئۆزىدە ھەم كۆڭۈل-
لۈك، ھەم ئەھمىيەتلىك ياشىغىلى بولىدۇ. بىز
ھاياتىمىزنى بىھۇدە ئۆتكۈزمەسلىكىمىز، بۇ ھايات-
تا « قولۇمدىن كەلگەن ئىشنى قىلدىم » دېيەلىشى-
مىز كېرەك. ئىنسانلارنىڭ بىزدىن تەلەپ قىلى-
دىغىنى مۇشۇ. بىز پەقەت مۇشۇنداق قىلالىغان-
دىلا ھاياتتىن خۇشاللىق تاپالايمىز.
بۇلتۇر ئەتىيازدا قىزلىرىم پىلە قۇرتى باقتى.
شۇ كۈنلەردە مىجەزىم يوق، بىر نەچچە ھەپتە ئىش-
لىرىمنى تاشلاپ قويۇپ دەم ئالدىم. شۇ پۇرسەت-
تىن پايدىلىنىپ پىلە غوزىكىنى كۆزەتتىم. بۇ نا-
ھايىتى قىزىقارلىق ئىش ئىكەن. قارىسام، پىلە
قۇرتلىرى شۇنداق جانلىق، ھەم ئىختىيارىي،
ھەم شۇنداق ئەستايىدىل، تىرىشىپ ئىشلەيدى-
كەن. گەرچە مەن ئۇلاردەك تەشكىللىك ئىشلە-
يەلمىسەممۇ، لېكىن ئۆزۈمنى ئۇلارغا ئوخشاتقۇم
كەلدى. ئويلاپ باقسام، مەنمۇ ناھايىتى سەۋر-
چانلىق بىلەن ياخشى بىر نىشانغا يېتىش ئۈچۈن
تىرىشىپ ئىشلەۋېتىپتىمەن. ھاياتنىڭ تولىمۇ قىس-
قا، ئاجىز ۋە ئۆتكۈنچى نەرسە ئىكەنلىكىنى بىلە-
مەن، بەزىلەرنىڭ كۆز قاراشلىرىنىڭ ماڭا ئوخ-
شىمايدىغانلىقىنىمۇ بىلىمەن. قىلىۋاتقان ئىشلى-
رىمنىڭ ھەقىقەتكە ئۇيغۇن ياكى ئۇيغۇن ئەمەس-
لىكىگىمۇ تازا ئىشەنچىم يوق، شۇنداقتىمۇ يەنە
تىرىشىپ ئىشلەۋاتىمان، بۇنىڭدىكى سەۋەب پى-
لە قۇرتلىرى ئىشلىمەي تۇرالمىغانغا ئوخشاش،
مەنمۇ ئىشلىمىسەم تۇرالمايدىكەنمەن. ئۇ بىچارە
قۇرتلار، بەلكىم پىلە ئىشلىيەلمەيدىغاندۇ، بەلكىم
ئىشنى ئەمدى باشلاۋاتقاندۇ، شۇنداقتىمۇ ئۇلار
شۇنچە ئەستايىدىل ئىشلەيدىكەن. دۇرۇس،
ئۇلار ۋەزىپىسىنى ئادا قىلالماي ئۆلۈپ كەتسە-
مۇ، ئالللىقانداق بىر مۇكاپاتلارغا سازاۋەر بولماي-
دىغانلىقىنىمۇ بىلىپ تۇرىدۇ.
قەدىرلىك ھانىنا، بىزمۇ، نېمە بولار دەپ ئولتۇرماي،
ئاشۇ پىلە قۇرتلىرىدەك ئۆز ئىشىمىزنى قىلىۋېرەيلى.

« مەشھۇر شەخسلەرنىڭ پەند - نەسىھەتلىرى » دىن

ئەدەبىيات گۈلزارىدىكى تۇزىماس چېچەكلەر

— ئەخەت تۇردىنىڭ پروزا ئىجادىيىتى

كېرىمجان ئابدۇرېھىم

ئەخەت تۇردى — دەۋرىمىزدىكى ئۇيغۇر پروزىچىلىقىنىڭ تەرەققىياتىغا، گۈللەپ - ياشناش ۋەزىيىتىگە كۆرۈنەرلىك تۆھپە قوشقان يازغۇچىلىرىمىزنىڭ بىرى. ئۇ ئۆزىنىڭ 40 يىللىق ئەدەبىي ئىجادىيەت هاياتىدا پروزىچىلىقنىڭ رومان، پوۋېست، هېكايە قاتارلىق ھەممە ساھەلىرىدە دېگۈدەك قەلەم تەۋرىتىپ، ھەممە ساھەلىرىدە دېگۈدەك نەتىجە قازىنىپ، كىتابخانلىرىمىزغا ياخشى ئەسەرلەرنى تەقدىم قىلدى.

هاياتى ئەخەت تۇردى 1940 - يىل 11 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدە قول هۈنەرۋەن ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. 1949 - يىلىدىن 1959 - يىلىغىچە باشلانغۇچ - ئوتتۇرا مەكتەپلەردە ئوقۇغان. 1959 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىغا ئوقۇشقا كىرگەن. 1964 - يىلى ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىگەن. كېيىن ژۇرنالنىڭ مۇئاۋىن باش مۇھەررىرى بولغان. 1989 - يىل 1 - ئايدىن باشلاپ شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ كەسپىي يازغۇچىسى بولۇپ ئىشلەۋاتىدۇ. ئۇ هازىر 1 - دەرىجىلىك كەسپىي يازغۇچى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلىرى ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ، شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ مۇدىرىيەت ئەزاسى.

ئىجادىيىتى ئەخەت تۇردىنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت هاياتى 1958 - يىلى «تارىم» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىنغان «گۈرۈچ» ناملىق هېكايىسى بىلەن باشلانغان. شۇندىن تارتىپ 60 - يىللارنىڭ ئوتتۇرىلىرىغىچە بولغان ئارىلىقتا ئۇ «هاياتنىڭ باشلىنىشى»، «دەشتكە باھار كەلدى»، «كۈرەش داۋام قىلىدۇ»، «ئازاد زامانەمدىن ئايلىناي»، «بىزنىڭ ئەۋلاد» قاتارلىق بىر قىسىم هېكايىلەرنى يېزىپ، شۇ دەۋر رېئاللىقىنى خېلى جانلىق ئەكس ئەتتۈرگەن هەم كۆزگە كۆرۈنۈشكە باشلىغان. 70 - يىللارنىڭ ئاخىرلىرىدىن تارتىپ ئەخەت تۇردىنىڭ پروزا ئىجادىيىتى يېڭى بىر باسقۇچقا قەدەم قويدى. ئۇ مۇشۇ مەزگىللەردە «يالقۇنلۇق ياشلىق»، «مەرھابا، باغۇەن»، «مەھبۇس قىز»، «غىلغايلىق كىشى» قاتارلىق هېكايىلەرنى يېزىپ، زىيالىيلارنىڭ يېڭى دەۋردىكى يېڭىچە هاياتىنى تەسىرلىك، جانلىق تۇرمۇش تەپسىلاتلىرى ئاساسىدا تەسۋىرلەپ، شۇ دەۋر هېكايىچىلىقىدا خېلى زور تەسىر پەيدا قىلغان. بولۇپمۇ ئۇنىڭ «مەرھابا، باغۇەن» ناملىق هېكايىسى چىنلىق دەرىجىسىنىڭ يۇقىرىلىقى، بەدىئىي سەۋىيىسىنىڭ ئۈستۈنلۈكى، تەسىرلەندۈرۈش كۈچىنىڭ يۇقىرى-

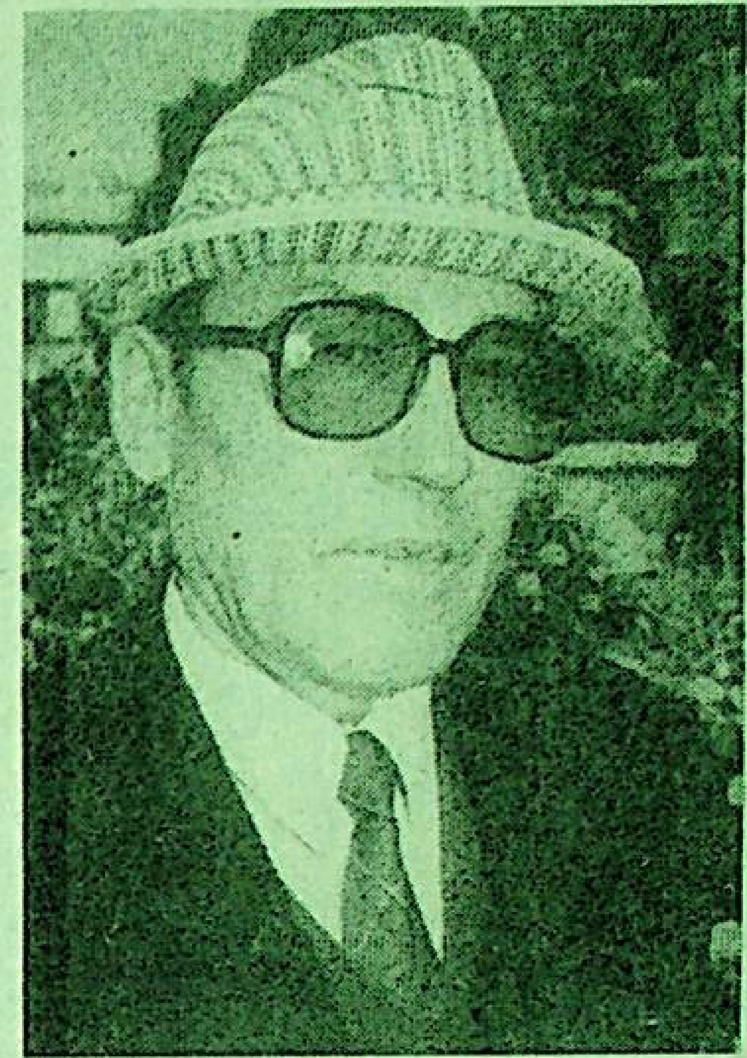

جۇدۇن»، «مۇزلىغان يۈرەك»، «سەبىيلەر پاجىئەسى»، «قاش بىلەن كىرپىك تارىلغىدا»، «ئەلۇدا»، «كۆز يېشىم» قاتارلىق پوۋېستلارنى ئېلان قىلىپ، بۇ جەھەتتىمۇ كۆرۈنەرلىك نەتىجىلەرگە ئېرىشتى. ئۇنىڭ پوۋېست ئىجادىيىتى ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ هېكايە ئىجادىيىتىدىن رومان ئىجادىيىتىگە ئۆتۈشىدىكى ئۆتكۈنچى ئىجادىيىتى بولۇپ قالدى. ئۇ 80 - يىللارنىڭ ئاخىرلىرىدىن باشلاپ رومان ئىجادىيىتىگە كىرىشىپ، 1989 - يىلى تۇنجى رومانى — «ئۇنتۇلغان كىشىلەر» نى نەشر قىلدۇرۇپ، كۆرۈنەرلىك نەتىجە قازاندى. شۇندىن كېيىن ئۆز ئاساسلىق كۈچىنى رومان ئىجادىيىتىگە قارىتىپ، كەينى - كەينىدىن «هايات شۇنداق»، «ئاي يامغۇرى»، «ئىراقتا قالغان مۇھەببەت» قاتارلىق رومانلارنى يېزىپ نەشر قىلدۇردى. بۇ يازغۇچىنىڭ قولىدىن چىققان ھەممىسى دېگۈدەك دەۋرىمىز كىشىلىرىنىڭ تۇرمۇش، خىزمەت، مۇھەببەت، ئائىلە ئىشلىرىغا بېغىشلانغان بولۇپ، بۇ رومانلارنىڭ

تۇرمۇش ئاساسى ناهايىتى كۈچلۈك. رومانلاردا ئەخەتنىڭ سەرگۈزەشتىلىرى دەۋرنىڭ بوران - چاپقۇنلىرى، ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتلەرنىڭ مۇرەككەپلىكى بىلەن بىرلەشتۈرۈلۈپ، شۇ ئاساستا سىۋژېت تەشكىللەنگەن بولغاچقا، ئۇلارنىڭ جەلپ قىلىش كۈچى يۇقىرى، تەسىرلەندۈرۈش كۈچى كۈچلۈك بولۇپ، يېڭى دەۋر رومانچىلىقىمىزدا مۇناسىپ ئورۇن تۇتىدۇ.

ئەخەت تۇردى كېيىنكى مەزگىللەردە يەنە رومان ئىجادىيىتىگە ياندىشىپ، ئەدەبىي ئاخبارات، زىيارەت خاتىرىسى، ئەدەبىي خاتىرە، ئەسلىمە قاتارلىق ژانىرلاردىمۇ ئەسەر يېزىپ، ئىجادىيىتىنى ژانىر جەھەتتىن كۆپ خىللاشتۇردى هەم بۇ ئەسەرلىرى ئارقىلىقمۇ جەمئىيەتتە ياخشى ئىنكاسلارنى قوزغىدى. ئۇ «بارچۇق دىيارىدا كۆمۈش پاياندا»، «ئەمرادىدىن ئۆتكەن گۈزەللىك» قاتارلىق ئەدەبىي ئاخباراتلىرىدا يېڭى دەۋردىكى غايەت زور ئۆزگىرىش، تەرەققىيات مەنزىرىلىرى ئەمەلىي پاكىتلار ئاساسىدا جانلىق، ئوبرازلىق ئەكس ئەتتۈرۈلگەن. «سىزدىن قالغان قەلەمنى مىڭلىغان ئەۋلادلار قولىغا ئالىدۇ»، «سىرىنغۇللۇق هوپلىدىكى سىغىنىش» قاتارلىق ئەسلىمىلەر تېپىنچان ئېلىيوپ، زۇنۇن قادىرى قاتارلىق پېشۋالىرىمىزغا بېغىشلانغان.

ئەخەت تۇردىنىڭ «ئۇنتۇلغان كىشىلەر»، «هايات شۇنداق»، «قىيانلىق دەريا»، «هاياتنىڭ باشلىنىشى»، «گۈلخان»، «قىزىق ئىشلار»، «كۆزۈن تۇغدى» قاتارلىق ئەسەرلىرى مەملىكەتلىك ۋە ئاپتونوم رايونلۇق ئىجادىيەت مۇكاپاتلىرىغا ئېرىشكەن. بىر قىسىم هېكايە - پوۋېستلىرى چەت ئەللەرگە تەرجىمە قىلىنىپ، بىر قىسىم ئەسەرلىرى مەكتەپلەرنىڭ دەرسلىك كىتابلىرىغا كىرگۈزۈلگەن.

«خەير - خۇش، توققۇز كۆڭلۈك ماكان» دىكى هېكايىلىرى «خەير - خۇش، توققۇز كۆڭلۈك ماكان» — ئەخەت تۇردىنىڭ تاللانغان هېكايىلىرىدىن تۈزۈلگەن توپلام بولۇپ، ماخمۇتجان ئىسلام نەشرگە تەييارلىغان هەم كىرىش سۆز ئورنىدا «ئەخەت تۇردىنىڭ ئىستېتىك غايىسى ۋە هېكايىلىرى» ناملىق ماقالە يېزىپ، ئەخەت تۇردى هېكايىلىرىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىنى مۇهاكىمە قىلغان. توپلامغا يازغۇچىنىڭ 10 پارچە هېكايىسى تاللاپ كىرگۈزۈلگەن. يازغۇچى «سىناق مەيدانىدىكى لەتىپە»، «خەير - خۇش، توققۇز كۆڭلۈك ماكان»، «قىزىق ئىشلار» قاتارلىق هېكايىلىرىدە رېئال ئاساسى كۈچلۈك، ئىجتىمائىي رېئاللىقىمىزدا مەلۇم دەرىجىدە مەۋجۇد بولۇپ تۇرىۋاتقان مەسىلىلەرنى ئەكس ئەتتۈرگەن. ئۇنىڭ هېكايىلىرىنىڭ دەۋر روھى كۈچلۈك، چىنلىق دەرىجىسى يۇقىرى، پېرسوناژلىرى جانلىق، ۋەقە - سيۇژېتلىرى ئۆتكۈر، بەدىئىي ۋاسىتىلىرى ئۈنۈملۈك، قايىل قىلىش كۈچى كۈچلۈك بولۇپ، ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە. بۇ توپلامدىكى هېكايىلەر ئەخەت تۇردى هېكايىچىلىقىنىڭ يۇقىرىقى ئالاھىدىلىكلىرىنى ۋە تەرەققىيات يولىنى كۆرسىتىپ بېرەلەيدۇ.

بىر قىسىم پوۋېستلىرى ئەخەت تۇردىنىڭ دەسلەپكى مەزگىللەردە يازغان پوۋېستلىرى ئىچىدە «قىيانلىق دەريا» پوۋېستى مۇهىم ئورۇن تۇتىدۇ. بۇ پوۋېستتا «مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى» نىڭ ئاخىرقى مەزگىللىرىدىكى يېزا تۇرمۇشى تەسۋىرلەنگەن بولۇپ، ئاشۇ يىللاردىكى دەۋر رېئاللىقى، سىنىپىي كۈرەش ۋەزىيىتى، دېهقانلار هاياتى جانلىق، چىن تۇرمۇش تەپسىلاتلىرى ئاساسىدا مۇملاشتۇرۇلۇپ كۆرسىتىلگەن. «ئەلۇدا، كۆز يېشىم» — ئەخەت تۇردىنىڭ كېيىنكى يىللاردا يازغان پوۋېستلىرى ئىچىدە ۋەكىللىك خاراكتېرگە ئىگە بولغان ئەسەر بولۇپ، يازغۇچى ئەسەردە قاپىيە ئوبرازىنى ناهايىتى

كۆڭۈل قويۇپ ياراتقان بولۇپ، بۇ ئوبراز ئارقىلىق بىر تەرەپتىن ئەخلاقى ئىدىيىنى ئوتتۇرىغا قويغان، شۇنداقلا يەنە بىر تەرەپتىن ئاياللار ئازادلىقى، ئاياللارنىڭ ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولۇشىدىن ئىبارەت مۇهىم مەسىلىگە قارىتا ئۆزىنىڭ كۆز قارىشىنى، تەشەببۇسىنى بەدىئىي يۈكسەكلىكتە كۆرسىتىپ ئۆتكەن.

«ئۇنتۇلغان كىشىلەر» رومانى «ئۇنتۇلغان كىشىلەر» رومانى ئەخەت تۇردى ئىجادىيىتىنىڭ يۇقىرى پەللىسى، شۇنداقلا ئۇيغۇر رومانچىلىقىدا مەيدانغا كەلگەن ياخشى ئەسەرلەرنىڭ بىرى. ئەخەت تۇردىنىڭ ئىجادىيىتىگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، بۇ رومانىڭ يېزىلىشى ئۇنىڭ هېكايە، پوۋېست ئىجادىيىتىدىن رومان ئىجادىيىتىگە قاراپ يۈزلەنگەنلىكىنىڭ مەھسۇلى بولدى. يازغۇچى رومانىدا ئىنقىلابىي كۈرەشلەر، زىندىيەت - توقۇنۇشلار بىلەن شەخسلەرنىڭ مۇھەببەت سەرگۈزەشتىلىرىنى ماهىرلىق بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، رومانىڭ جەلبكارلىقىنى ئاشۇرغان. يازغۇچى پېرسوناژلار خاراكتېرىنى يارىتىشقا ئالاھىدە ئەھمىيەت بەرگەن بولۇپ، پېرسوناژلارنىڭ خاراكتېرى مۇرەككەپلىككە، ئىككى ياقلىملىققا، پسىخىك ئاساسقا، ئىجتىمائىي خاھىشقا ئىگە قىلىنغان. بۇندىن باشقا يەنە رومانىدىكى تەسۋىرلەش سەنئىتى، تىل سەنئىتى، بايان سەنئىتى قاتارلىقلارمۇ رۇشەن ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە بولۇپ، كىشىنىڭ قايىللىقىنى قوزغايدۇ.

نەشر قىلىنغان ئەسەرلىرى ئەخەت تۇردىنىڭ هازىرغىچە نەشر قىلىنغان ئەسەرلىرىدىن: «گۈلخان»، «گىرىمسەن يوللار»، «خەير - خۇش، توققۇز كۆڭلۈك ماكان» قاتارلىق هېكايىلەر، تاللانغان هېكايىلەر توپلاملىرى، «قىيانلىق دەريا»، «قەترە»، «ئەلۋىدا، كۆز يېشىم» قاتارلىق پوۋېستلىرى، پوۋېستلار توپلاملىرى نەشر قىلىنغان. يازغۇچىنىڭ «ئۇنتۇلغان كىشىلەر» رومانى 1988 - يىلى، «هايات شۇنداق» ناملىق رومانى 1991 - يىلى، «ئاي يامغۇرى» ناملىق رومانى 1994 - يىلى نەشر قىلىنغان. ئەدەبىي ئاخبارات، ئەدەبىي خاتىرە ۋە ئەسلىمىلەر توپلىمى — «بىر ئەۋلىيا ھەققىدە قىسسە» 1997 - يىلى نەشر قىلىنغان. ئۇنىڭ «ئىراقتا قالغان مۇھەببەت» ناملىق رومانى يېقىندا نەشر قىلىنىدۇ.

ۋالىسنىڭ ئابرويىنى ساقلىشى

(هېكايە)

ۋېرلىن (فرانسىيە)

ۋالىس ئەپەندى ئۇشتەك چېلىش ۋەزىپىسىنىڭ هۆددىسىدىن چىقىپ كېلىۋاتقىنى ئۈچۈن ماختىنىۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن ياشنىپ قالغانىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاپتوماتىك ئېلېكتر قوڭغۇرىقى تېخىمۇ توغرا چېلىناتتى. شۇڭا، مەكتەپ ئاپتوماتىك ئېلېكتر قوڭغۇرىقى ئورناتتى. ئەمدىلىكتە، ۋالىس چالىدىغان ئۇشتەكنىڭ ئورنىنى ئېلېكتر قوڭغۇرىقىنىڭ ئاۋازى ئىگىلىگەنىدى.

ئاپتوماتىك ئېلېكتر قوڭغۇرىقى ئورنىتىلغاندىن كېيىن، ئوقۇغۇچىلار: «دەرستىن چۈشۈش قوڭغۇرىقى كېچىكىپ چېلىندى» دەپ قاقشايدىغان؛ ئوقۇتقۇچىلار «دەرستىن چۈشۈش قوڭغۇرىقى بۇرۇن چېلىنىپ كەتتىمىكىن» دەپ گۇمانلىنىدىغان ئەھۋال تۇگىدى. ئۇزۇن ئۆتمەي كۆپچىلىك ۋالىس ئەپەندىنى ئاستا - ئاستا ئۇنتۇشقا باشلىدى. يېرىم يىل ئۆتۈپ كەتتى. نېمە بولدىكىن، ئاپتوماتىك ئېلېكتر قوڭغۇرىقى ئۆزىچىلا قانۇنىيىتىنى ئۆزگەرتىپ، مەشغۇلات ۋاقتىنى ئون منۇت كەينىگە سۈرۈۋېتىدىغان بولۇپ قالدى. كىشىلەر بۇنىڭغا كۆنەلمىگەن بولسىمۇ قوڭغۇراق يەنىلا مۇشۇنداق چېلىنىۋەردى. بىراق ئۇ دەرس ۋاقتىنى ئۇزارتىۋەتمىدى ياكى قىسقارتىۋەتمىدى، پەقەت ئون منۇت ئارقىغا سۈرۈلدى. ئۇزۇنغا بارماي كۆپچىلىك بۇنىڭغىمۇ كۆنۈپ قېلىشتى...

ئەمما مەكتەپتە بىر قېتىم توك توختاپ قالدى، تەبىئىيكى ئاپتوماتىك قوڭغۇراقمۇ چېلىنمىدى. بۇ هال بەزىلەرگە ۋالىسنى ئەسلەتتى. ئۇلار ئىختىيارسىز هالدا ۋالىسنى سېغىنماقتا ئىدى. مەكتەپ مۇدىرى ۋالىسنى ئالاھىتەن يوقلاپ بېرىپ، ئۇنىڭ يەنە ئۇشتەك چېلىپ بېرەلەيدىغان، بېرەلمەيدىغانلىقىنى سورىدى. ۋالىس ناهايىتى هاياجانلىنىپ كەتتى. ئۇ ئوقۇتقۇچى، ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن ئۇشتەك چېلىشتىن ئىبارەت كونا كەسپىنى تېپىۋېلىشنى بەكمۇ ئارزۇ قىلاتتى.

شۇغىنىسى، ۋالىسنىڭ چالغان ئۇشتىكى كۆپچىلىكنى رازى قىلالمىدى. ئۇ، ئۇشتەكنى ئەسلىدىكى مەشغۇلات جەدۋىلى بويىچە چېلىۋاتاتتى. ئاپتوماتىك قوڭغۇراقنىڭ چېلىنىش ۋاقتى بولسا ئاللىقاچان ئون منۇت ئارقىغا سۈرۈلۈپ كەتكەنىدى. ئوقۇتقۇچىلار مەكتەپ مۇدىرىغا ئەرز قىلىشتى.

— ئۇشتەكنى ئون منۇت كېچىكتۈرۈپ چالغىلى بولمامسۇ؟ — دەپ سورىدى مۇدىر ۋالىستىن.

— نېمىشقا مۇشۇنداق بولىدىغانلىقىنى پەقەت چۈشىنەلمىدىم، مەشغۇلات ۋاقتى ئۆزگەرگەنمىدى؟

— ئۇنداقمۇ ئەمەس، لېكىن ئاپتوماتىك قوڭغۇراق مۇشۇنداق چېلىناتتى.

— ئۇ پەقەت بىر كاشىلا.

— بىراق، بىز ئادەتلىنىپ قاپتىكەنمىز.

— شۇنداق، ئادەتلىنىپ قاپتىكەنمىز، — دېيىشتى باشقىلارمۇ.

دەل مۇشۇ چاغدا توك كېلىپ، ئاپتوماتىك قوڭغۇراق ئۇلار ئوتتۇرىسىدىكى دە - تالاشقا خاتىمە بەردى. قوڭغۇراق ۋالىس داۋاملاشتۇرۇپ كەلگەن ئەسلىدىكى ۋاقىت بويىچە چېلىنىۋاتاتتى.

— ئاپتوماتىك قوڭغۇراق مۇشۇن...

رەسىم سېتىۋالغۇچى

(مىكرو هېكايە)

جۇ جۇڭ

تۇرمۇش سەممى - ساداقەتلىكنى ياقلايدۇ.

زەردارنىڭ ياش خوتۇنى تۇيۇقسىزلا ئۆلۈپ كەتتى. زەردار بىر غوجىدارنى تەكلىپ قىلىپ بالىسىنى بېقىشقا سالدى، غوجىدار ئۆيىنىڭ باشقا ئىشلىرىنىمۇ قىلاتتى. زەردارنىڭ بالىسى ئون توققۇز ياشقا كىرگەندە تۇيۇقسىز ئاغرىپ قېلىپ داۋالاش ئۈنۈم بەرمەي ئۇ دۇنياغا سەپەر قىلدى. زەردار كەينى - كەينىدىن كەلگەن سۆيۈملۈك كىشىلىرىدىن ئايرىلىپ قېلىشتەك ئېغىر زەربىگە بەرداشلىق بېرەلمەي ئۇ...

مەت قانۇن بويىچە بۇ نۇرغۇن مال - مۈلۈكنى ئاشكارىلاپ باھا تالاشتۇرۇپ ساتماقچى بولدى.

زەردارنىڭ غوجىدارى نامرات ئىدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ بىرەر مىراس بويۇمنىمۇ بولسا سېتىۋېلىپ ئۇنى خاتىرە ئورنىدا ساقلاپ قويۇشنى نىيەت قىلدى. ئۇنىڭ سېتىۋالماقچى بولغان...

تالاشتۇرۇلۇپ سېتىلىپ ئاساسەن بىر يەرگە بېرىپ قالغانىدى. بىراق رەسىم بىلەن هېچكىمنىڭ كارى بولمىدى، شۇڭا غوجىدار ئۇنى ناهايىتى ئەرزان باهادىلا سېتىۋالدى. ئۇ رەسىمنى ئۆيىگە ئەكىلىپ كۆڭۈل قويۇپ تازىلاپ چىقتى. ئۇ بۇ رەسىمنىڭ ئۆزىگە بەرگەن ئەسلىمىلىرىنى تولىمۇ قەدىرلەيتى. ئۇ رەسىمنى رامكىدىن چىقىرىۋېتىشىغىلا، كەينى تەرىپىدىن بىر ۋاراق قاتلانغان قەغەز چىقىپ قالدى. ئۇ قەغەزنى ئېچىۋىدى خوجايىنىنىڭ ۋەسىيىتى بولۇپ چىقتى.

كەتمىمىز .
— شۇنداق، ئادەتلىنىپ قاپتىكەن-
مىز . — دېيىشىپتۇ باشقىلارمۇ .
دەل مۇشۇ چاغدا توك كېلىپ،
ئاپتوماتىك قوڭغۇراق ئۇلار ئوتتۇ-
رىسىدىكى دە- تالاشقا خاتىمە بەر-
دى . قوڭغۇراق ۋالىس داۋاملاش-
تۇرۇپ كەلگەن ئەسلىدىكى ۋاقىت
بويىچە چېلىنىۋاتاتتى .
— ئاپتوماتىك قوڭغۇراق مۇشۇن-
داق چېلىنغاندىكەن ... — يەقەت
شۇنداقلا دېيەلەپتى مەكتەپ مۇدى-
رى بىر دەملىك سۈكۈتتىن كېيىن.
خەنزۇچىدىن ئابلىمىز مۇختىياز تەر-
جىمىسى

كۈلكە — ئۆمۈر ئوزۇقى . . . . . . غويۇر خوجا فوتوسى

كى بىر باسقۇچقا قەدەم قويدى . ئۇ مۇ-
شۇ مەزگىللەردە « يالقۇنلۇق ياشلىق »،
« مەرھابا، باغۋەن » ، « مەھبۇس قى-
زى » ، « غىلغايلىق كىشى » قاتارلىق
ھېكايىلەرنى يېزىپ، زىيالىيلارنىڭ يېڭى
دەۋردىكى يېڭىچە ھاياتىنى تەسىرلىك،
جانلىق تۇرمۇش تەپسىلاتلىرى ئاساسى-
دا تەسۋىرلەپ، شۇ دەۋر ھېكايىچىلىقىدا
خېلى زور تەسىر پەيدا قىلغان . بولۇپمۇ
ئۇنىڭ « مەرھابا، باغۋەن » ناملىق ھېكا-
يىسى چىنلىق دەرىجىسىنىڭ يۇقىرىلى-
قى ، بەدىئىي سەۋىيىسىنىڭ ئۈستۈنلۈ-
كى ، تەسىرلەندۈرۈش كۈچىنىڭ يۇقى-
رىلىقى، ھامۇت مۇتەللىم ئوبرازىنىڭ ياخ-
شى يارىتىلغانلىقى بىلەن، شۇ دەۋر كى-
تابخانلىرى ئەڭ سۆيۈپ ئوقۇيدىغان
ھېكايىلەرنىڭ بىرى بولۇپ قالغان . كې-
يىنكى يىللاردا ئۇ يەنە « سىناق مەيدانى-
دىكى لەتىپە » ، « خەير - خوش ، توق-
قۇز كۈنلۈك ماكان »، « قىزىق
ئىشلار » ، « نېمە دېگۈلۈك » قاتارلىق
بىر تۈركۈم ياخشى ھېكايىلەرنى يېزىپ
ئۆزىنىڭ ھېكايە ئىجادىيىتىدىكى ماھارى-
تىنى ، ئالاھىدىلىكلىرىنى نامايان قىل-
دى . ئەخمەت تۆردى ھېكايە ئىجادىيىتى
بىلەن شۇغۇللىنىش بىلەن بىر ۋاقىتتا،
نە پوۋېست ئىجادىيىتى بىلەنمۇ شۇغۇللا-
نىپ « قىيانلىق دەريا » ، « باھاردىكى

(مىكرو ھېكايە)

جۇجۇك

زەردارنىڭ ياش خوتۇنى تۇيۇق-
سىزلا ئۆلۈپ كەتتى . زەردار بىر غو-
جىدارنى تەكلىپ قىلىپ بالىسىنى بې-
قىشقا سالدى ، غوجىدار ئۆينىڭ باشقا
ئىشلىرىنىمۇ قىلاتتى . زەردارنىڭ بالى-
سى ئون توققۇز ياشقا كىرگەندە تۇيۇق-
سىز ئاغرىپ قېلىپ داۋالاش ئۈنۈم بەر-
مەي ئۇ دۇنياغا سەپەر قىلدى . زەردار
كەينى - كەينىدىن كەلگەن سۆيۈم-
لۈك كىشىلىرىدىن ئايرىلىپ قېلىشتەك
ئېغىر زەربىگە بەرداشلىق بېرەلمەي ئو-
رۇن تۇتۇپ يېتىپ قالدى - دە، ئۇ-
زۇن ۋاقىت ئۆتمەيلا قازا قىلدى .
زەردار ھېچقانداق ۋەسىيەت قالدۇر-
مىغانىدى ، ئۇنىڭ باشقا ئۇرۇق - تۇق-
قانلىرىمۇ يوق ئىدى . شۇڭا ھۆكۈ-
مەت قانۇن بويىچە بۇ نۇرغۇن مال -
مۈلۈكنى ئاشكارىلاپ باھا تالاشتۇ-
رۇپ ساتماقچى بولدى .
زەردارنىڭ غوجىدارى نامرات ئى-
دى . شۇنداقتىمۇ ئۇ بىرەر مىراس بو-
يۇمنىمۇ بولسا سېتىۋېلىپ ئۇنى خاتى-
رە ئورنىدا ساقلاپ قويۇشنى نىيەت
قىلدى . ئۇنىڭ سېتىۋالماقچى بولغى-
نى كارىدورنىڭ تېمىغا ئېسىلغان بىر
پارچە رەسىم بولۇپ، ئۆزى ئون بەش
يىل باققان كىچىك خوجايىنىنىڭ رە-
سىمى ئىدى .
ئۆيدىكى نەرسە - كېرەكلەر باھا-
راق رەسىم بىلەن ھېچكىمنىڭ كا-
رى بولمىدى، شۇڭا غوجىدار ئۇنى ناھا-
يىتى ئەرزان باھادىلا سېتىۋالدى . ئۇ رە-
سىمنى ئۆيىگە ئەكىلىپ كۆڭۈل قويۇپ
تازىلاپ چىقتى . ئۇ بۇ رەسىمنىڭ ئۆزىگە
بەرگەن ئەسلىمىلىرىنى تولىمۇ قەدىرلەي-
تى . ئۇ رەسىمنى رامكىدىن چىقىرىشى-
غىلا ، كەينى تەرىپىدىن بىر ۋاراق قاتلان-
غان قەغەز چىقىپ قالدى . ئۇ قەغەزنى
ئېچىۋىدى خوجايىنىنىڭ ۋەسىيىتى بو-
لۇپ چىقتى .
ۋەسىيەتنامىدە خوجايىنىنىڭ بارلىق
مال - مۈلكىنى ئوغلىنىڭ رەسىمنى سې-
تىۋالغۇچىغا ھەدىيە قىلىۋەتكەنلىكى يې-
زىلغانىدى .
ئۆمەرجان ھەسەن تەرجىمىسى

« پاك ! »
ئوق ئاۋازى ئورمانلىقتىكى چىغىر يولنىڭ
جىمجىتلىقىنى بۇزدى . قاچقۇن ئۆزىنى ئار-
قىسىدىن تاپان بېسىپ كەلگەن پىشقەدەم ساقچىغا
ياش ساقچىغا بىر پاي ئوق ئۈزدى . ياش ساق-
چى شۇئان يېتىۋالدى ، ئۇ تاپتا ئۇنىڭ قاچ-
قۇنى بىر پاي ئوقتىن باشقا ئاتقۇدەك بولسا
سى كېلىپ كېتىۋاتاتتى .

(گىتار) ...... ھۈسنخەتچى

قولىدىن كېلىدىغان ھۈنىرى

(ھېكايە)

جېڭشاڭ جېنزى (ياپونىيە)

— ھۇ مەلئۇن، توختا، بولمىسا ئاتىمەن!
— ئاتما، ئاتمىغىن، — دەپ ۋارقىردى
ئارقىدىن يېتىپ كەلگەن پىشقەدەم ساقچى، — تېز
يۈگۈرۈپ قوغلا، يەنە ئەزمىلىك قىلساڭ قېچىپ
چىقىپ كېتىدۇ .
ئەللىك ياشتىن ھالقىغان پىشقەدەم ساقچى-
نىڭ ئالدىدا ياش ساقچىنىڭ ئىتائەت قىلماق-
تىن باشقا يولى يوق ئىدى ، ئەمما ئۇ قارشى-
لىق قىلدى .
— نېمە دەپ ئاتقىلى قويمايسەن، ئۇ ئاۋ-
ۋال ئاتقان تۇرسا ؟
— ئاتماق، ئۇنىڭ تېگىپ كەتسە قانداق
قىلىسەن ؟
— تېگىپ كەتسە تېخى ياخشى بولمامدۇ،
ئۇ ۋەھشىي بەش ئادەمنى قەتلى قىلغۇچىمۇ؟
— دېمەك ئۇنى ياخشى ...
دۇرۇپ قويساق، تەكشۈرۈشنامە يېزىش بە-
لەنلا بولىمىدۇ .
— شۇنداقمۇ ؟ — ياش ساقچى ئالدى تە-
رەپكە نەزەر تاشلىدى ، ئىنسى - جىن دې-
گەن بىر نەرسە كۆرۈنمىدى ، قاچقۇن نا-
ھايىتى تېز يۈگۈرگەچكە ، ئۇلاردىن خېلىلا
ئۇزاپ كەتكەنىدى . پىشقەدەم ساقچى غەزەپ-
تىن تىترەپ كەتتى :
— بۇ خۇمپەر ھەجەپمۇ تېز يۈگۈرىمىدۇ-
كىنا ؟ ئەمدى ئۇنى قانداقمۇ تۇتىمىز ؟
— ئوق ئېتىپ ئاگاھلاندۇرۇش بېرەيلى .
— ئاتماق ، يارىلاندۇرۇپ قويساق قان-
داق جاۋاب قىلىمىز ؟
— ئاسمانغا قارىتىپ ئاتسام باشقا بىر-
سىنى يارىلاندۇرۇپ قويارمىزمۇ ؟
— بىر نېمە دېگىلى بولمايدۇ ، ناۋادا ئور-
مان ئىشچىلىرى دەرەخنىڭ ئۈستىدە ئىشلە-
ۋاتقان بولسىچۇ ؟
— ئەمىسە مۇشۇنداق قاراپ تۇرۇپ ئۇنى
قاچۇرۇپ قويامدۇق ؟
— بۇنىڭغا مېنىڭ ئامالىم بار ، مۇتەخەس-
سىس تەكلىپ قىلايلى .
— مۇتەخەسسىس دەۋاتامسىز ؟
— ھەئە ، بار تېلېفونىڭنى ئالغىن ، دە ...

ياش ساقچى مەھكىمىسىگە ئوق ئېتىپ
ئاگاھلاندۇرۇش بەرگۈچى مەخسۇس قىسىم-
نى يارىدەمگە چاقىرتىشنى ئىلتىماس قىلدى .
ھېچقانچە ئۆتمەي ھاۋا بوشلۇقىدا بىر
تىك ئۇچار ئايروپىلان پەيدا بولدى ۋە ئۇنىڭ-
دىن ئۈچ نەپەر قاۋۇل ئەر كىشى چۈشتى .
— ياخشىمۇسىلەر؟ بىز ئوق ئېتىپ ئاگاھلان-
دۇرۇش بېرىش قىسمىدىن بولىمىز .
— ياخشىمۇسىلەر، سىلەرنى قارشى ئالىمىز.
ياش ساقچى ئالدىرىغانلىقتىن تەت - تەت
بولۇپ ھەدەپ بېشىنى لىڭشىتتى .
— بۇ ئەھۋالنى سۆزلەپ ئولتۇرىدىغان ۋاقىت ئەمەس،
تېزراق بولساق قاچقۇن يىراقلاپ كېتىدۇ .
— ھە، شۇنداقمۇ، تېز تەييارلىنىڭلار ! - ئەت-
رەت باشلىقىنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئەزالىرى
مىلتىقلىرىنى ئاسمانغا قاراپ بەتلىدى .
— ئېتىش ...
— يەنە نېمە ئىش بولدى ؟ — سورىدى
ياش ساقچى ھەيرانلىق ئىچىدە .
— قاراڭلارچۇ، ئۇ نېمە؟ — دېدى ئەت-
رەت باشلىقى قويۇق ئۆسكەن دەرەخ شاخلى-
رىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ . — بۇ نەسلى قۇ-
رۇپ كېتىش گىردابىدىكى دەرەخ تۇرلىرى-
نىڭ بىرى ، زىيان يەتكۈزۈپ قويساق مۇ-
ھىت ئاسراش تارماقلىرى جەزمەن ئېتىراز
بىلدۈرىدۇ . يامانغا كەلسە، بەلكىم خىزمىتى-
مىزدىن ئايرىلىپ قېلىشىمىزمۇ مۇمكىن، بۇ
يەردە ئوق ئاتقىلى بولمىغۇدەك .
ئۇلار شۇندا سۆزلىشىپ بىر قارارغا كې-
لەلمەي تۇرغاندا ، ياش ساقچى جىلە بولۇپ
ھەدەپ تېپچەكلەيتتى .
— ئامان بولدى، ئەمدى قانداق قىلغۇلۇق ؟
— ھېچقىسى يوق ، — دېدى پىشقەدەم
ساقچى كۆڭلىدە ئىشەنچ قويغاندەك ، —
ئاختۇرۇپ تۇتۇش مۇتەخەسسىسى بارغۇ ،
تېز بول، ياش ساقچى مەھكىمىسىگە يەنە بىر
ئىلتىماس قىل .
ئۇزاق ئۆتمەي ھاۋا بوشلۇقىدا يەنە بىر
تىك ئۇچار ئايروپىلان پەيدا بولۇپ، ئۇنىڭ-
دىن ئاختۇرۇپ تۇتۇش مۇتەخەسسىسى ساق-
چى ئاپشار كىسىدىن بىرنى يېتىلەپ، ئالتە ئا-
دەمنى ئەگەشتۈرۈپ چۈشتى . ئاپشار كا ئۈش-
تۈمتۇت تاغنىڭ باغرىدىكى بىر كىچىك ئۆي-
نىڭ ئالدىدا تۇرۇۋېلىپ قاۋىغىلى باشلىدى .
— ھە ، مانا ، مۇشۇ يەردىكەن ، - دېدى
ئاختۇرۇپ تۇتۇش مۇتەخەسسىسى .
ئۇلار ناھايىتى جىددىي كەيپىياتتا كى-
چىك ئۆيگە يېقىنلاشتى . ياش ساقچى تاقى-
تى تاق بولغان ھالدا:
— بىراقلا بۆسۈپ كىرمەيلىمۇ ، - دېدى .
— كاللۋا ، - خاپا بولدى پىشقەدەم ساق-
چى ، - تەۋەككۇلچىلىك قىلىپ ئېتىلىپ كى-
رىپ ، ئادەملىرىمىز يارىلىنىپ ياكى ئۆلۈپ
كېتىدىغان بولسا مەن ئىگە بولالمايمەن . يە-
نىلا سۆز بىلەن قايىل قىلىش مۇتەخەسسى-
سى چاقىرغىنىمىز تۈزۈك تەكلىپ قىلىپ ... ئۇلار-
نى سۆز بىلەن قايىل قىلىپ تۇتۇش — ئۇلار-
نىڭ قولىدىن كېلىدىغان كارامەت ھۈنىرى .
ئۈچىنچى تىك ئۇچار ئايروپىلانمۇ ناھايى-
تى تېز يېتىپ كەلدى .
— جانابلار ، ھازىر سائەت ئالتىدىن ئۈچ
مىنۇت ئۆتۈپتۇ ، - دېدى سۆز بىلەن قايىل قىلىش
مۇتەخەسسىسى ئايروپىلاندىن چۈشۈپلا .
— ئاپلا ، راست شۇنداق بوپتۇ ، - دېيىش-
تى ياش ساقچىدىن باشقىسى تەڭلا .
— ۋاقىت ئۈچ مىنۇت ئۆتۈپ كەتكەن ئى-
كەن ، - دېدى سۆز بىلەن قايىل قىلىش مۇ-
تەخەسسىسى تەكلىپ بەرگەن تەلەپپۇزدا ، - قان-
داق ، ئەمدى قايتامدۇق .
پىشقەدەم ساقچى، ئاختۇرۇپ تۇتۇش مۇ-
تەخەسسىسى ۋە ئوق ئېتىپ ئاگاھلاندۇ-
رۇش مۇتەخەسسىسلىرىنىڭ ھەممىسى قايىل
بولدى . ئەمما ياش ساقچى ئۆز پىكرىدە
چىڭ تۇرىۋالدى :
— قوغلاپ ئاران دېگەندە مەشەققەت كەپ-
تۇق ، قاچقۇن قاپقاننىڭ ئىچىگە كىرىپ بول-
غان تۇرسا ، كۆزىمىزنى پارقىرىتىپ تۇرۇپ
قاچۇرۇپ قويىدىغان بولدۇق - دە ، ھەي ئىست ،
سۆز بىلەن قايىل قىلىش مۇتەخەسسىسى
يېڭىنى قايرىپ ، سائىتىنى ياش ساقچىنىڭ
كۆزى ئالدىغا تەپكەلدى :
— مېنىڭ قولۇمدىن كېلىدىغان ھۈنىرىم
مانا مۇشۇ !
خەنزۇچىدىن داۋۇت ساۋۇت تەرجىمىسى

يۇمۇرلار

ئوغلى شەھەرگە كىرىپ تى-
جارەت قىلىپ نۇرغۇن پۇل تاپقان-
دىن كېيىن، دادىسىغا تېلېفون ئور-
نىتىپ بېرىپتۇ . كۈنلەرنىڭ بىرى-
دە دادىسى ئوغلىنى سېغىنىپ قاپ-
تۇ - دە، تېلېفون بىلەن بىر مۇنچە
ھەپىلىشىپ، ئاران دېگەندە ئوغلى-
نىڭ ئۆيىگە تېلېفون ئاپتۇ . تېلېفون-
نى قولىغا ئالغىنى كېلىنى ئىكەن .
— ئاۋازىڭىز نېمانداق تۇۋەن ،
دادا ؟ - دەپ سوراپتۇ كېلىنى .
— مەن تېلېفونغا دۈمبەمنى قى-
لىپ سۆزلەۋاتىمەن ، قىزىم ، بايام
سامساق يېگەنىدىم ، سىزنىڭ پۇ-
راپ قالماسلىقىڭىز ئۈچۈن مۇشۇن-
داق قىلدىم، ئەڭ ياخشىسى تېلېفون-
نى ئوغلۇمغا بەرسىڭىز .
*
بىر خېرىدار سەيپۇڭخانىغا كى-
رىپ ، ئۈستىدىكى كىيىملىرىنى
كۆرسىتىپ ئاچچىقى بىلەن سەيپۇڭ-
غا ۋارقىراپتۇ :
— سەن ماڭا قانداق كىيىم تى-
كىپ بەردىڭ ، كوچىغا چىقسام
خەقلەر ماڭا قاراپلا كۈلۈشىدىغۇ ؟
— بۇ مېنىڭ بىرىنچى قېتىم مۇۋەپپە-
قىيەت قازىنىشىم، ئەگەر بىلسەڭ، ئىلگى-
رىكى خېرىدارلىرىمنىڭ ھەممىسى مەن
تىككەن كىيىملەرنى كىيىپ بېقىپ
يىغلاپ كېلىشەتتى ، - دەپتۇ سەيپۇڭ
كۈلۈپ تۇرۇپ .
*
بىر پىرىكازچىك قىز دائىم خېرىدارلار
بىلەن سوقۇشۇپ تۇرىدىكەن . ئەمما يې-
قىنقى كۈنلەردىن بۇيان ئۇ بۇ قىلىقىنى
تاشلاپتۇ . دىرېكتور بۇ ئىشنى ئۇق-
قۇپ ئۇنى ماختاپتۇ :
— سىزنىڭ مىجەزىڭىز بەكمۇ ياخشى
بولۇپ كېتىپتۇ، بۇنىڭدىن كېيىن مۇشۇن-
داق ئىشلەڭ .
— مەن بىر ھەپتە بۇرۇن دوختۇرغا
كۆرۈنگەنىدىم، دوختۇر ماڭا كارىنىيىڭىز-
نى ئاسرىمىسىڭىز بولمىغۇدەك دېگەنى-
دى ، - دەپتۇ پىرىكازچىك دىرېكتورغا .
*
بىر جۈپ ئەر - ئايال ئائىلىدى-
كى مال - مۈلۈك ئۈستىدە داۋاملىق تاكال-
لىشىدىكەن . شەنبە كۈنى ئايال يەنە قاي-
ناپ كېتىپتۇ :
— ئەگەر مەندە پۇل بولمىغان بولسا
بۇ تېلېۋىزور بۇ يەرگە قويۇلمىغان بولات-
تى ؛ پۇلۇم بولمىغان بولسا بۇ ئۆيمۇ بول-
مىغان بولاتتى ...
— توغرا ، - دەپتۇ ئېرىمۇ بوش كەل-
مەي ، - مېنى گاداي دەپ مەسخىرە قى-
لىۋاتامسەن ، ئەگەر سەندە پۇل بولمى-
غان بولسا، مەنمۇ بۇ يەردە تۇرمىغان بولاتتىم .
خەنزۇچىدىن يالچىن تەرجىمىسى

تەھرىر بۆلۈمىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى،
بۇ بەتنىڭ جاۋابكار مۇھەررىرى:
ئەنۋەر ئابدۇللا

تەھرىر بۆلۈمىنىڭ مۇدىرى: تۇرغۇن ئابدۇلئەزىز

ئادرېس: ئۈرۈمچى شەھىرى شىمالىي شىنخۇا يولى 47 - نومۇر. تېلېفون : 2313649 پوچتا نومۇرى : 830002 پارچە باھاسى: 35 پۇڭ ، يىللىق باھاسى: 18.20 يۈەن، گېزىتىمىز ھەر پەيشەنبە كۈنى نەشىردىن چىقىدۇ. بىكىتۇۋن باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى.